

**CSÁVOLY
TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI
HATÁSTANULMÁNY**



Csávoly Község

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

Örökségvédelmi vizsgálat - építészeti munkarész

Készítette: Pap Ádám
okl. építész
építész vezető tervező - É/1 06 0094
településrendezési vezető tervező - TT1 06 0094
műemléki szakértő - műemléki érték dokumentálása - 21-0221
6720 Szeged, Arany János utca 7.
Tel.: 06-70-617-50-02

TARTALOM

Bevezetés

1. A település történeti leírása

Csávoly rövid története

Csávoly kialakulásának vázlata

Településszerkezet

Jellegzetes épülettípusok, építészeti hagyományok,

Homlokzatképzés, anyaghasználat

2. A védett műemléki értékek települési értékleltára

A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

Az országos építészeti örökség elemei

3. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

Helyi védelem alatt álló objektumok

Szeged, 2021. június hó

Csávoly Község

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

Örökségvédelmi vizsgálat - építészeti munkarész

Bevezetés

A XXI. századra a településrendezés gyakorlatában alapvető szemléletváltozás következett be. A megelőző időszak tudományos-technikai eufóriáját a "fenntartható fejlődés" elméletének (már-már dogmaszerűen citált) hangsúlyozása váltotta fel. A nagy ívű elméletek sokszor megfoghatatlan, absztrakt víziói helyett a társadalom a "mindennapok apró szépségeinek" kézzel fogható valóságát választotta. A civil szféra identitás-keresésének legelső, markánsan artikulálódó szintje a település. Ebben a szellemi közegben alapvető fontosságú a helyi értékek, erőforrások feltárása, kiaknázása. Egy-egy település épületekben megőrződött múltja, a felhalmozódott környezeti értékek mind-mind ilyen erőforrás még akkor is, ha hatásai csak közvetett módon érzékelhetők. Nem véletlen, hogy napjainkra már a törvényalkotás szintjén is előtérbe került a helyi építészeti értékvédelem, településképvédelem témaköre. Betudható ez annak, hogy egyre nyilvánvalóbb: az elmúlt korok értékeinek megőrzése, az építészeti folyamatosság fenntartása az egyik leghatásosabb eszköz a község arculatának kialakításához. A múlt alkotásai időhöz és helyhez kötik a ma építészeti produktumait is, jelen korunk sokszor túlságosan individuális törekvései között; a genius loci hordozói, eltűnésükkkel olyan érték megy veszendőbe, melynek pótlása semmilyen archaizálással, hamisítással nem lehetséges évtizedeken keresztül, egészen addig, míg az "új"-ból "rég" nem lesz. Az építészeti folyamatosság természetesen nem a minden áron való ragaszkodást jelenti a gazdaságosan már nem fenntartható épületekhez (kivéve, ha azok kiemelkedő történeti, művészeti értékkel bírnak), hanem az évszázados építési, fejlődési folyamatba való szerves illeszkedést. A reánk hagyományozódott épített örökség indokolatlan felülírása, negligálása nem lehet cél sem településépítészeti, sem gazdaságossági szempontból, noha természetesen a józan korrekciók a fejlődés értelemszerű velejárói. Nyilvánvalóan egyik kor sem várhatja el, hogy alkotásait tiszteletben tartsák az utódok, ha ő maga mostohán bánik az elődök munkásságával. A környezeti örökség lehetőség szerinti megőrzése tehát egyfajta kötelesség az utókor számára. Mindez természetesen magas fokú "empatikus" készséget, tiszteletet követel meg a múlt értékeivel szemben és nem utolsósorban a kompromisszumokra való hajlandóságot. A cserébe kapott organikus fejlődés lehetősége viszont nem akármilyen súlyú tényezőként esik latba.

Magyarország (és természetesen Csávol) szinte egyedülállóan zivataros történelméből kifolyólag alig rendelkezik rangos ó- és középkori műemlékekkel, a megyében még a barokk és klasszicista stílusok emlékei is meglehetősen ritkák. A történeti épületállomány túlnyomó része a XIX. századból származik, legnagyobb hányada historizáló-eklektikus épület vagy a „népi” építészetnek az „akadémikus” irányzatok által megtermékenyített alkotásai. A XX. század utolsó negyedéig – főként a modern stílus egyeduralma alatt – a XIX. század végének, XX. század első felének historizáló alkotásai, mint egy eredendően retrográdnak bélyegzett, „jobboldali” ideológia építészeti kifejeződései nem számíthattak komoly védelemre, így ki is kerültek az érdeklődés homlokteréből. A Rendszerváltozást megelőzően leginkább a „népi” emlékek örvendtek némi megbecsülésnek, egyes épületeket falumúzeummá, tájházzá alakítottak, vagy eredeti összefüggéseikből kiragadva skanzenbe szállítottak. Ez a „mozgalom” néhány porta, malom, stb. megmaradásához hozzájárult ugyan, de az egykori életmód múzeumi jellegű bemutatása sokkal inkább az 1945 előtti viszonyok elmaradottságát volt hivatva demonstrálni, mint az ősök anyagi kultúráteremtő képessége előtt tisztelegni, nemhogy a múlt hasznosítható tanulságait megtapasztalni. Ennek a szellemiségnek magától értetődő társadalmi vetülete volt, hogy a lakosság kellemetlenül érezte magát saját „paraszi”, mezőközségi építészeti örökségét „lakva”, arra maga is az elmaradottság szimbólumaként kezdett tekinteni, semmint az ősök megőrzésre méltó hagyatékára. Ez természetesen – abban a pillanatban, ahogy a tulajdonosok anyagilag valamelyest megerősödtek – a fennmaradt épületállomány nagyobb részének gyors eltűnéséhez, illetve átépüléséhez vezetett. Nem véletlen, hogy az ország épített öröksége ezen szegmensének „újrafelfedezése” jórészt a községi értelmiség nevéhez fűződik. Noha ezt a tendenciát sokan kárhoztatták már, az mégis bebizonyosodott, hogy a tradicionális házak észszerű felújításával minden további nélkül kialakíthatók korszerű, ráadásul többletértéket hordozó otthonok.



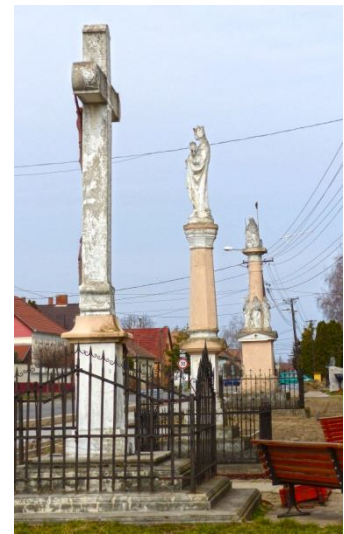
Itt kell szólni egy másik rendkívül erősen meggyökeresedett tévhitről is, amely nagyban meghatározza a tágabb régió építészeti örökségének megítélését. A közgondolkodásban az a nézet jutott túlsúlyra, miszerint az alföldi települések kevés közfigyelemre számot tartó kulturális és táji értékkel rendelkeznek, legfeljebb a „pusztai romantika” érdemelhet említést. Sajnálatos módon, ezeket a nézeteket a helyiek is elfogadták és természetesnek vették. Az utóbbi időkben azonban – többek közt az idegenforgalom preferenciáinak változásai miatt is - felértékelődtek az autentikus, egyedi értékeiket megőrző, azokat bemutatni képes helyszínek, s ebben az összefüggésben egészen másképp kell lássuk az alföldi települések és a táj értékeit.

A Csávolgyra és környezetére jellemző Felső-bácskai táj lakóinak etnikai sokszínűségében gyökerező kulturálisan unikális jellege, a bácskai településekre jellemző gazdálkodás és életmód, olyan erős gyökerű, egyedi anyagi és szellemi műveltséget hozott létre, amely meghatározó maradt a XX. század közepéig és hatásai napjainkig érezhetők. Ez a szellemi, néprajzi, települési és építészeti örökség az, amely áthatja a tájat és méltán tarthat számot érdeklődésre, szemben a fentebb már idézett, alapvetően téves és indokolatlanul pesszimista vélekedéssel. Bőven van mit, tehát megmutatni, felfedezni, bőven van mire büszkének lenni, még akkor is, ha az alföldi táj szépségei, a természeti, biológiai sokszínűség jóval nehezebben kommunikálhatók a nagyközönség felé, mint más, „fotogénebb turistacélpontok”. Szinte kötelesség mindezt megmutatni, de egyben lehetőség is a község számára.

Mert ma még, az elmúlt fél évszázad gyorsított ütemű átalakulásainak, tudatos és nem tudatos pusztításainak dacára, van mit megőrizni, megmenteni, a tévedések egy része még visszafordítható. Ez a feladat azonban jórészt a helyi közösségekre vár, az országos örökségvédelem segítségével csak a „kulcsemlékek” esetében remélhető, hiszen annak a – nemzetközi összehasonlításban nem túl magas – tízegynéhányezer épületnek a megóvása is, amelyet műemlékként tartunk nyilván, erejüket messze meghaladó feladat elé állítja az illetékes hatóságokat, hivatalokat, állami szerveket. Önbecsapás azt hinni, hogy a tradicionális környezeti kultúra emlékei közül elég csak a legértékesebbeket védeni, mert még „úgy is sok van belőlük”. Ami a legnagyobb kincs: az az értékes és kevésbé értékes, de még egységes építészeti szemléletet kifejező épületek által megteremtett harmonikus környezet.

Az eddigiek alátámasztására álljon itt Meggyesi Tamás építészprofesszor néhány sora, aki a legelső között hívta fel a figyelmet a települési értékvédelemnek a szervezett műemlékvédelem által – lehetőségek híján – nem érintett területeire. Az írás az "Utcák és terek az alföldi kertes településekben" című munkájában jelent meg, az ICOMOS által 1987-ben közzétett, az épített környezet védelmét deklaráló "Velencei Kartá"-jával kapcsolatban.

"A Velencei Karta jelentősége abban van, hogy először mondja ki: a történetiség egyetemes érték és az egyes korok emlékeit – függetlenül attól, hogy milyen régi korból származnak – települési és környezeti összefüggéseibe beágyazva kell megőrizni. Ez a felhívás meglepő azok számára, akik hozzászórtak ahhoz, hogy éles határvonalat kell vonni védett történeti és egyéb, illetve jelenkori településrészek közt. Maga a műemlékvédelem ugyan eljutott az épületegyüttesek, községrészek védelméig, ez a védelem azonban határokhoz kötött és kizárólagos: a védettség feltételezi saját ellentétét, a "nem védettség"-et és ezzel exkluzív módon kiemeli, miközben el is hanyagolja a történeti fejlődés egy egy-megnyilvánulását. A Velencei Karta nem a védetté nyilvánított településrészek és épületek számát kívánja szaporítani, hanem egy új szemléletnek ad hangot, amelyik az ÉPÍTETT EMBERI KÖRNYEZET FOLYAMATOSSÁGÁT helyezi előtérbe. Ez a szemlélet a meglévő nemesítését előtérbe helyezi a minden áron újat akarással szemben. Nem azt kívánja, hogy állítsuk meg a fejlődést és mindent úgy őrizzünk meg, ahogy az mára kialakult, hanem arra hívja fel a figyelmet, hogy a jövő csak a múlt gyökereiből táplálkozva, azt megőrizve és továbbfejlesztve "ép"-íthető, csak a folyamatosság tiszteletben tartása teremthet "egész"-séges emberi környezetet. Bármelyik rétegét is tagadjuk meg, fojtjuk el saját történelmünknek, az a nemzeti, táji, kulturális és történeti identitástudat belső meghasonlottságához vezet. Minden igazi kultúra alapja az ősök tisztelete".



Az elmélet gyakorlatba történő átültetése a településképvédelmi rendelet és a településrendezési terv helyi építészeti értékvédelmet érintő előírásain keresztül történik. A jelen vizsgálat feladata felhasználható adatokat szolgáltatni a község településrendezéssel kapcsolatos anyagai számára a megőrzendő, fejlesztendő építészeti, községépítészeti adottságokról, értékekről. Az értékvizsgálat eredményei két szinten épülnek be majd a jövő településfejlesztési, településrendezési dokumentumaiba: egyrészt azok nem nélkülözhetik a község fejlődéstörténetének általános tanulságait, másrészt konkrét javaslatokat kell tartalmazniuk a megőrzendő értékekről, hagyományokról.

Ennek megfelelően a vizsgálat is két alapvető célkitűzésnek kíván eleget tenni: feltárni a község topográfia adottságaiból, történeti-társadalmi fejlődéséből következő sajátosságokat, a Csávolyra jellemző egyedi jegyeket, hangulati tényezőket, a múlt és a jövő fejlődésének "genetikai kódjait"; meghatározni a fenti általános érvényű következtetésekhez hozzárendelhető konkrét építészeti, településépítészeti elemek körét, legyen az településszerkezeti sajátosság (utcavezetés, teresedés, utcakép, stb.), vagy építészeti elem (épületek, háztípusok, jellegzetes építőanyagok, kerítések, kapuk, szobrok, kutak, stb.), majd ezek közül választva javaslatot adni a védelemre érdemes elemekre.

1. A település történeti leírása

Csávoly rövid története

Csávoly vidékének települési lehetőségeit kihasználva már a történelem előtti korok embere is megtelepedett a község környékén. A népvándorlás korának egymást váltó etnikumai (szarmaták, hunok) után a honfoglaló magyarok érkeztek. Már a római korban a környéken vezetett Szegedről Dunaszekcső irányába a későbbi „Kálizút”, a mai 55-ös főút közvetlen elődje. Írott története 1198-ra nyúlik vissza, majd 1323-ban a bátmonostori Töttös család birtoka volt. A falu a török hódoltság első felében is lakott maradt, 1580-ban 22, rá tíz évre 27 háza volt az akkor közepes méretűnek számító településnek. A hódoltság végére azonban Csávoly elpusztult, így a mai és a középkori település között kontinuitás nem áll fenn.

A török kiűzése után a bajai uradalom részét képező lakatlan birtokot gróf Czobor Márk valóságos tanácsos-ezredes, a megye főispánja kapta meg a Kamarától. A Kalocsai Érsekség azonban nem nyugodott bele Czobor birtokszerzésébe és perrel követelte vissza a területet korábbi birtoklásának jogcímén. Czobor átmeneti földesurasága alatt bérlője, Radics János alispán Csávoly pusztá betelepítéséről intézkedett így Bajáról, valamint Pandúr községből néhány, katolikus bunyevác család költözött a pusztára. A lakók 1734-re önálló faluvá alakították Csávoly-pusztát 26 házzal, melynek ekkor már, a hosszú per lezárultával, a Kalocsai Érsekség volt a földesura. Ezzel Csávoly népe érseki jobbágy lett, s úrbéres jogállása megmaradt 1848-ig, a jobbágyfelszabadításig. A XVIII. század második felében, Mária Terézia uralkodása idején a csávolyiaknak a kalocsai káptalannal kellett megvívni harcukat az úrbéri per, az egyezség és az elkülönözések során. A létrejövő falunak 26 adózó háztartása van mintegy 200 lakóval, saját pecsétnyomót is használ, melynek körirata: „SIGILLUM POSSIONIS CSÁVOLY 1734”. Az első, később elbontott templom 1740-re épült föl, ahol a lakosság lelkipályozását a bajai ferencesek látták el 1748-ig, amikor plébániát kapott a község és kezdetét vette az egyházi anyakönyvezés és az iskolai oktatás (a mai barokk templomot 1783-ban emelték).

A kezdetben tiszta bunyevác faluban az 1770-es évekre megnőtt a magyarság számaránya is, de az etnikai viszonyok legjelentősebb változását a németység beköltözése jelentette 1782-84 között. A telepések érseki biztatásra érkeztek, döntő

többségük (287 fő) a Pest alatti, tűzvész sújtotta Soroksárról vándorolt ide, míg a közeli Hajós, Császártöltés, Nemesnádudvar községekből 197-en költöztek be. Az új jövevények a Káptalantól átmeneti szálláshelyet, házhelyet, a házépítéshez szükséges fát, s néhány szerszámot kaptak. A földesúr a mai Kultúrház helyén állt régi fogadót - mely a sószállító fuvarosok átmeneti pihenője volt - új épületrésszel kibővítette, hogy legyen hol lakni az újonnan érkezőknek saját házuk elkészültéig. A svábság betelepülésével párhuzamosan 350 bunyevác hagyta el a falut, nem valamely etnikai ellentét miatt, hanem a jobbágyi kötöttségek alól való szabadulás szándékával.

Az adókiivetés alapjául szolgáló 1828. évi általános országos összeírás, az ún. „Conscriptio Regnicolaris” szerint Csávolyon ekkor 243 adózó ház volt: 198 jobbágy, 45 házzal bíró zsellér, 3 házatlan zsellér. A faluban 151 német, 64 bunyevác, 30 magyar, 1 német nyelvű zsidó adóköteles élt. A földművesek mellett hat molnár (szárazmalomban), hat patkolókovács, egy bognár, egy asztalos, egy takács, egy cipész varga mester működött itt. Összesen 593 személy volt adóköteles az akkor 2000 fős Csávolyon.

Az 1848-as törvények értelmében Ferenc József császár megszüntette a Mária Terézia idejében kialakított urbáriális rendszert, felszabadítva a jobbágyságot. A földet a korábbi úrbéresek kapták meg, a földesurak ennek fejében az államtól kárpótlást, tehermentesítést, azaz „megváltási” összeget kaptak. A tehermentesítés ügyének lebonyolítására öt országos bizottságot állítottak föl. A leszámolás és földmegváltás végrehajtására Csávolyon 1857. év május hó 24-én „Egyezség” jött létre a kalocsai Érsekuralom, mint volt földesuraság és Csávoly község birtokosai, mint volt urbáriális jobbágyság között, melyet 1858. március 1-jén Temesvárott hagyott jóvá a Szerb-bánáti Urbáriális Felsőbíróóság. (Csávoly 1849-60-ig a „Császári Szerb Vajdaság” alá és a Temesi Bánsághoz tartozott.)

Az Érsekség a kezében maradt hatalmas latifundiumon igyekezett a magas határfokú kapitalista jellegű gazdálkodást bevezetni, ennek érdekében Kunszt József érsek megalapította az egyházi nagybirtok majorsági központját Józsefháza pusztát. A „puszta” a korszak jellegzetes településtípusa volt, életét Illyés Gyula Puszták népe című szociográfiája mutatta be megrázó erővel.

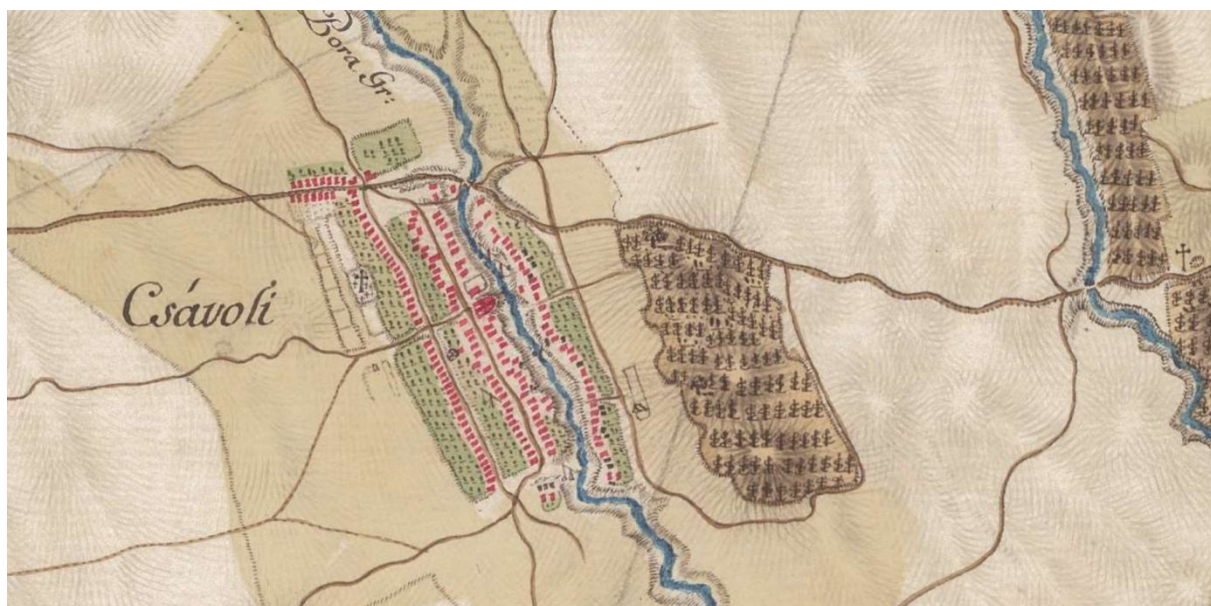
A XIX. század második felében a megváltott földek tagosítása hozott rendszert a földhasználatban, s ez vélhetően közrejátszott a külterület meginduló tanyásodásában. Már a XIX. század közepe táján megindult a tanyaépítkezés, valamint a szőlők területén a „csőszkunyhók” - szőlőházak emelése, de a tanyaképződés a XX. század első felében élte reneszánszát.

A dualizmus korának konjunktúrája jelentős fejlődést hozott a XIX-XX. század fordulójára. A termékeny bácskai táj kiemelkedő gabonatermesztésével a rohamosan növekvő magyar malomipar felemelkedésének egyik haszonélvezője lett. Az I. világháború, majd az azt követő szerb megszállás és a Trianoni békediktátum következményei sem bizonyultak végzetesnek, a XX. század 20-as 30-as évtizedei is felívelő korszakok Csávoly történetében. Jellemző, hogy a község máig meghatározó jelentős középületeinek, színvonalas lakóházainak jó része ekkor épült. Beindult az

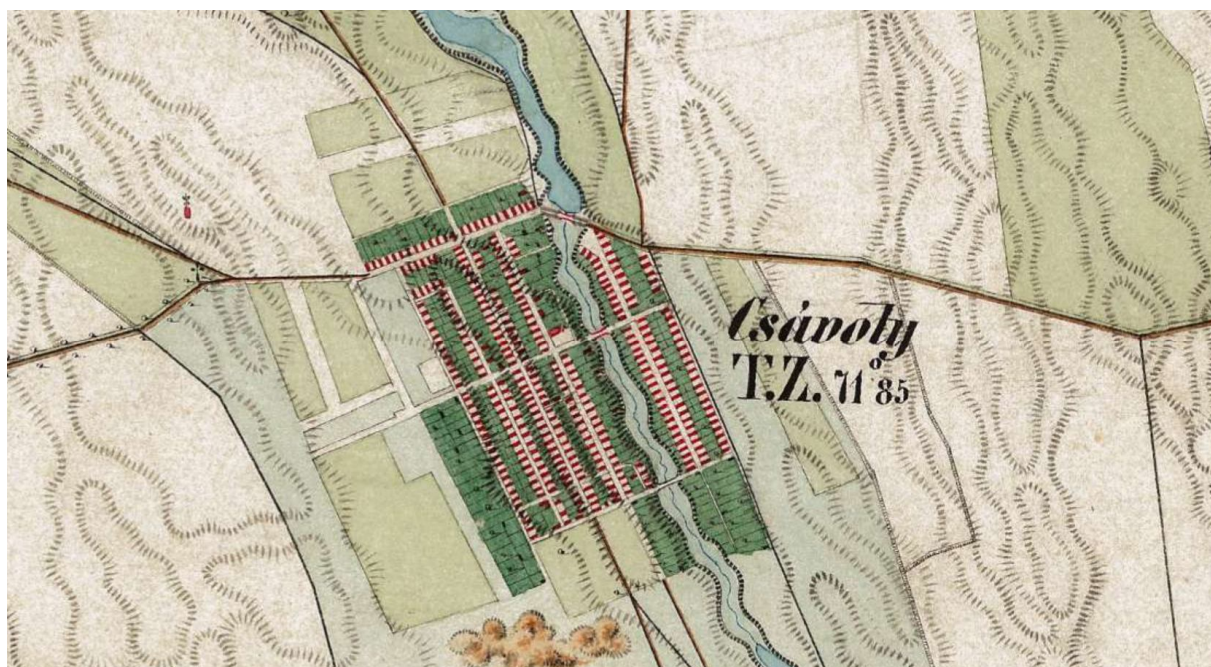
iparosodás is, a két világháború között a községben nyolc száraz-, egy gőz- és négy szélmalom, mészégető és téglagyár volt. E jól érzékelhető helyi konjunktúrájának talán az lehetett az oka, hogy több gazdaságilag erős, „konkurens” bácskai település is Jugoszláviához került, s Magyarország Felső-bácskai települései így versenytársak nélkül maradtak. A csávolyi német Volksbund-egyesület 1940-ben alakult meg, s nemcsak a falu német lakosságát osztotta meg, de a többi lakosra sem maradt hatás nélkül. A faluba a Vörös Hadsereg 1944. október 19-én vonult be. Ezt megelőzően a front elől mintegy 250 csávolyi német elmenekült, a szomszédos Jugoszláviából viszont 39, Romániából 5 család menekült ide. A régi előljáróság helyét bunyevácokból álló új, ideiglenes vezetés foglalta el, mely a fegyverszüneti megállapodáskor állt félre. A település életében kiemelkedő szerepet játszó német lakosság jelentős része eltűnt a háború és a rákövetkező lakosságcsere miatt (553 fő), a község ezzel gazdaságilag legaktívabb lakóit veszítette el. A szocialista gazdasági berendezkedésnek megfelelően a Kígyó patak menti egykori téglagyárban és az északi belterülethez közeli területeken TSZ telepek alakultak, ám ezek népességmegtartó ereje jóval kisebb volt, mint az iparosított Baja elszívó hatása, így a falu lakossága folyamatosan csökkent. Országosan ismertté az tette a települést, hogy a Posta a községben TV átjátszó állomástornyot emelt 1966-ban.

Csávoly kialakulásának vázlata

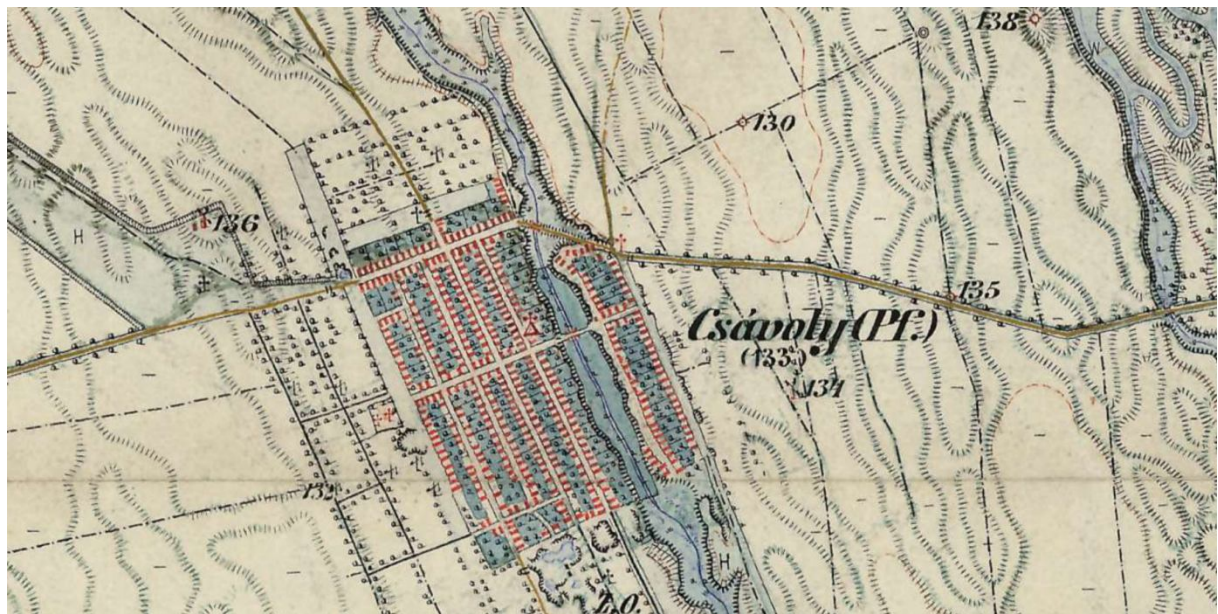
Dacára a falu többnyire szabályosnak tekinthető, alapvetően mérnöki jellegű településszerkezetére, Csávoly esetében is igen szoros az összefüggés a település helye, a megtelepedés módja és a felszíni adottságok között. A házsorok a Kígyós magaspartján haladó hosszanti, észak-déli futású utcák mentén épültek ki. A nagyjából a németység betelepülésének időpontjában, 1782-84 között készült I. katonai felmérés szelvénye már a maihoz hasonló állapotában mutatja meg a község jelentős részét. A beépített terület akkor a mai belterületnek mintegy kétharmadát tette ki, a későbbiekben is meghatározó alapvető településstruktúra lényegében kialakult volt. Már egyértelműen azonosíthatók a falu magjának fontosabb utcái, noha a felmérés a XIX. századi jelentős településrendezési tevékenységet megelőzően készült. Jól felismerhető az Árpád utca elődje a Kígyós keleti partján, az Arany János utca vonala a katolikus templommal, a Petőfi utca és az országút átvezetése a falu északi részén, a Dózsa György utca nyugati végének házaival. Bizonyos források szerint a németység 1782-84 közötti betelepülésekor a már meglévő bunyevác házak többsége a Kígyós keleti partján és a Bara mellett állt, ami arra utal, hogy az újkori Csávoly legősibb településrésze talán az Árpád utca környéke lehet és így a mai településközpont csak a németek betelepítése után épült be. Nem kizárt, hogy ezt a kronológiai sorrendet támasztja alá az Árpád utca organikus jellegű vonalvezetése, szemben a belterület többi részének mérnöki jellegű rendjével. A beköltöző svábok házhelyeinek, belső telkeinek kiosztásánál ezek szerint az Érsekuraldom földmérőjének közreműködése sejthető.



A XIX. század közepén felvett II. katonai felmérés idejére a belterület kiterjedése már megközelítette a jelenlegit. Az országúttól délre beépült a Petőfi és Szent István utcák közötti terület a Kossuth utca elődjével, már felismerhető a Széchenyi utca nyugati házsora és teljes hosszban épületek szegélyezik az országutat (ma: Dózsa György utca). Az ekkorra kialakult újabb tömbök követik a XVIII. század végén is kitapintható geometrikus, mérnöki struktúrát.



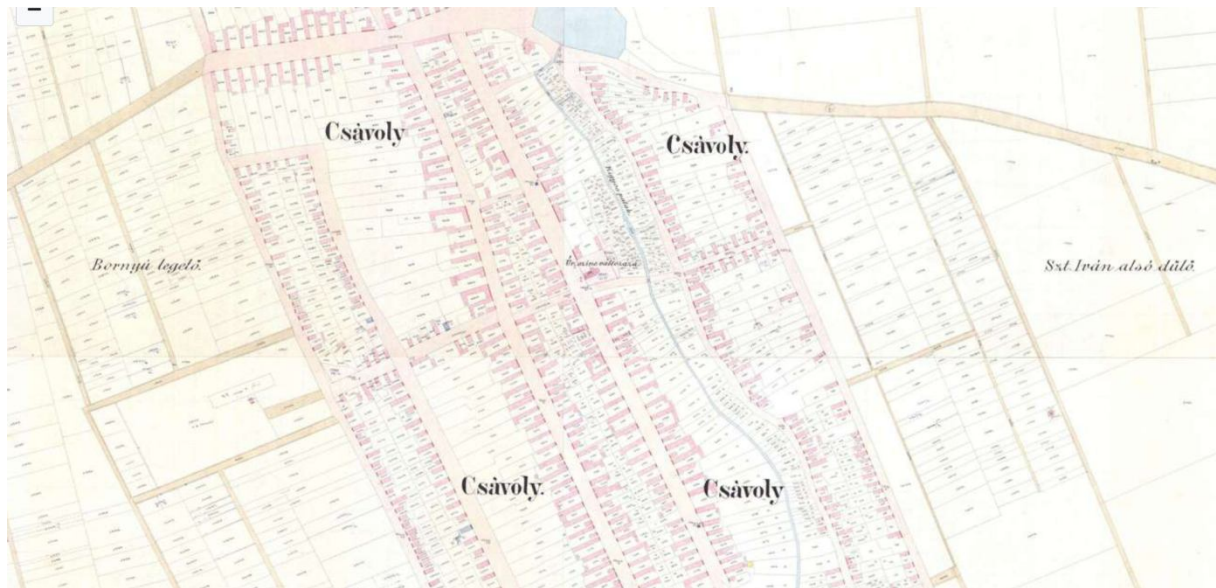
A XIX. század utolsó harmadának viszonyait ábrázoló III. katonai felmérés lapjain kevesebb az újdonság, néhány kisebb telekosztás jelenti a belterület „növekményt”, ezek a már meglévő tömbökhöz csatlakozva, azokat kiegészítve helyezkednek el.



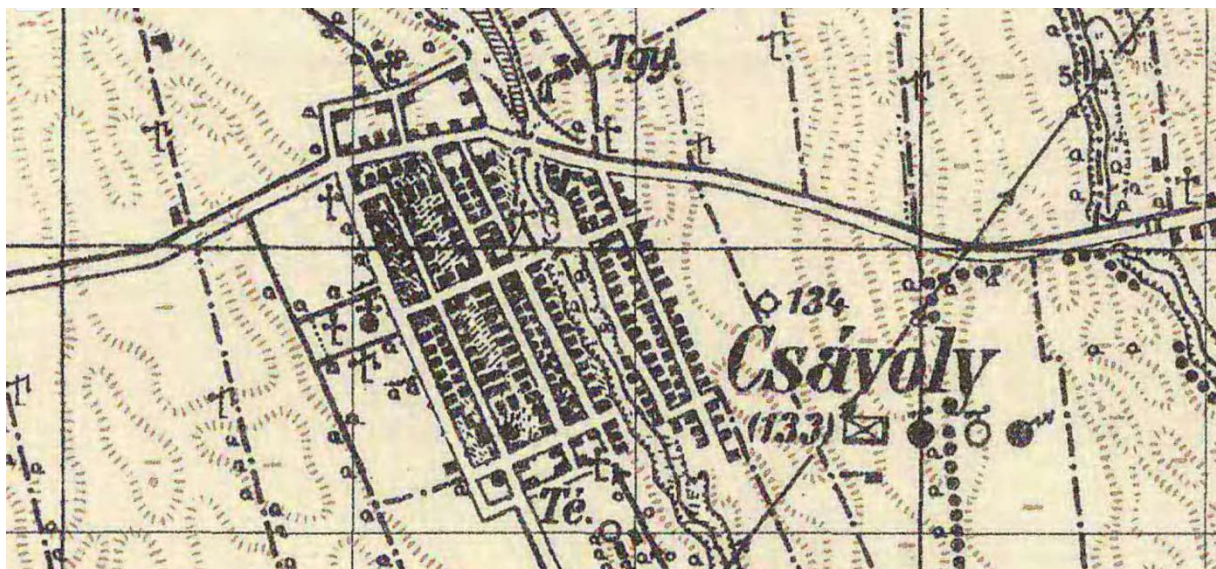
A XIX. század utolsó évtizedeinek viszonyairól az a térképsorozat árul el legtöbbet, amely a kataszteri felmérések kapcsán 1878-ban készült és részletekbe menően ábrázolja a települést. A térkép épített objektumai közül a belterület szélső tömbjeiben (pl. mai Széchenyi utca) elhelyezkedő szárazmalmok és a szélmalom a település agrárjellegét domborítják ki. A porták túlnyomó részén a házak utcafrontos, fésűs beépítési móddal épültek, a XX. század elejének bácskai építészetére annyira jellemző szárazkapus, zárt sorú házak még elenyésző számban voltak jelen.



Az 1900-as dátummal jelzett csávolyi kataszteri térképek legfontosabb újdonsága a korábbiakhoz képest, a szárazmalmok eltűnése, a századfordulóra válhatott ez a malomipari szerkezet végképp korszerűtlenné a gőzmalmokkal szemben.



A falukép a XX. század legelején változott meg jelentősebben. A napjainkban is álló házakon lévő évszámok, építési feliratok szerint az utcával párhuzamos tömegű, szárazkapus, zárt sorú lakóházak egy jelentős része az 1905 körüli években épült a Bácska településeiben jellemző gazdasági konjunktúra hatására. Csávoly arculata, utcaképei határozottan polgáris, kisvárosi jelleget öltöttek a sokszor monumentális méretű házak megjelenésének hatására. Ez a városias épületekben testet öltő építési láz folytatódott a két világháború között is, a magánszemélyek portái mellett néhány középülettel is kiegészítve az épületállományt. Mindeközben a falu kiterjedése alig változik, csak a Széchenyi utca keleti házsorának megjelenése jelent újdonságot az 1941-es katonai felmérés térképszelvényén. A faluszéli, apró parcellákat vélhetőleg valamelyik Horthy-kori szociális indíttatású házhelyosztási kampány során mérték ki.





Az 1940-es évekre kialakult kép lényegében az 1960-as évekig érvényben maradt, ahogy azt a CORONA kémfotóhold korabeli felvétele is kiválóan illusztrálja. Az 1960-as évektől azonban a lakásépítés szempontjából kedvező változások következtek be. A kollektivizálás sokkja után a mezőgazdaság lassan jövedelmezőbbé vált, s emellett az építetők hitelt is vehettek igénybe új ház építésére, aminek eredményeként egész lakótömbök nőttek ki a földből újonnan. Ekkortól épült be fokozatosan a Szent István utca nyugati oldala, a Rákóczi utca északi fele és még néhány kisebb, a korábban meglévő tömbökhöz csatlakozó terület. Az 1970-es évek elejétől építették be a Kossuth Lajos utca keleti oldalát a régi temető területétől délre, az Epreskert utcáig tartóan, jellemzően „kádárkockákkal”. Ezt követően 1980-tól épültek a Rákóczi utca, a Szent István utca nyugati oldalának, a Kossuth utca végének és a József Attila utca északi oldalának lakóházai.

Településszerkezet

Az utcahálózatot szemügyre véve viszonylag szembetűnő kettősséget észlelünk. Jól elkülönül egymástól az Árpád utca kissé szabálytalan, esetleges- ségekkel tarkított vonalvezetése és a szabályos, de legalább is szabályosságra törekvő, mérnöki utcavezetés rendszere. Mint arra az előző fejezetben is utaltunk, kézenfekvő a feltételezés, hogy a különböző jellegzetességekkel bíró rendszerek más korszakok, gazdasági, gazdálkodási viszonyok emlékei.

A térképeket elemezve, egy általános, az egész községre kiterjedő tapasztalat leszögezhető: egy utca beépítésének sűrűsége vagy zártsága nemcsak az adott utca szerkezeti jelentőségével áll egyenes arányban, hanem utal annak korára is. Banális egyszerűséggel: minél több ideje volt egy utca menti beépítésének helyben fejlődni, annál tovább gazdagította önmagát. Ez megnyilvánulhatott telekaprózásban, az épületek hézagos vagy szakaszosan összezáró elhelyezkedésében és a kiteresedések egyre tudatosabb építészeti megformálásban. A fiatalabb korú utcák beépítése esetlegesebb, ritkább és lecsatlakozásuknál nem alakult ki határozott keretezésű teresedés.

Morfológiai jellegzetességei alapján a szerkezetileg legősibb formában fennmaradt településrésznek az Árpád utca, Arany János utca és Petőfi utca északi, Dózsa utcához csatlakozó szakaszai tarthatók, ezek már a II. József korában készült katonai felmérésen is jól azonosíthatók. A struktúra elsődleges elemei a hosszanti, észak-déli irányultságú utcák, amelyek párhuzamosak a hátság gerincével és az azt kialakító széliránnyal. Az ezekre merőleges, kisebb jelentőséggel bíró keresztutcák tekinthetők a hálózat szekunder alkotóinak. Az utcák közel téglalap alakú tömböket határolnak, de a hálózatot néhány kisebb szabálytalanság teszi változatossá. Ennek oka, hogy a legősibb porták kialakulásának időszakában a telkek kerítetlenek lehettek a kissé szabálytalanul álló házak közötti csapások, ösvények helyén rögzültek idővel a mai utcák.

A XVIII. század végéről származó lakóterületek már jobbra mérnöki, szabályos rendben épültek, földmérő közreműködését föltételezve. A szerkezet alapvető jellegvonásai a bővítések mellett is változatlanok maradtak, az újabban beépülő területek is alkalmazkodtak az eredeti, észak-déli irányú utcahálózathoz.

Az utcahálózatot kitöltő „szövet”, azaz az egyes telkek beépítésére a XIX-XX. század fordulójáig alapvetően az utcafrontos fésűs (oldalhatáros) beépítési mód és telekhasználat jellemző. Mindez jól megfelelt az agrárjellegű település paraszti életmódot folytató lakosságát jellemző gazdálkodási formának. A fésűs beépítésű, falusias jellegű utcaképek záródása, zárt sorú, illetve hézagosan zárt sorú módon beépült telkek kialakulása elsősorban az Arany János, Petőfi és Dózsa utcák köponti részén következett be, párhuzamosan Csávoly gazdasági szerepkörének megerősödésével. A zárt sorú, kisvárosi jelleggel beépült telkeken természetesen más, differenciáltabb életvitel volt jellemző, amelyben hangsúlyosabban mutatkoztak meg a polgári vonások.



- Az I. katonai felmérésen (1783 körül) szereplő területek
- A II. katonai felmérésen (XIX. sz. közepe) szereplő területek
- Az 1878-as kataszteri térképen feltűnő területek
- Az 1900-as kataszteri térképen szereplő területek
- Az 1941-es katonai felmérésen szereplő területek
- A XX. sz. második felében beépült területek

Csávoły kialakulásának vázlatos térképe

Jellegzetes épülettípusok, építészeti hagyományok

A török hódoltságot megelőző korszakokból egyetlen épülettöredék sem maradt napjainkra. Az I. katonai felmérés Csávolgy külterületét ábrázoló szelvényén látható földmű – a „Romer schanz”, azaz: római sánc – valószínűleg a környék legöregebb műszaki objektuma lehetett, mára azonban látható nyoma nem maradt.



Az ún. „római sánc” (Römer Schanz) ábrázolása az I. katonai felmérésen.

A legöregebb épségben fennmaradt emlék a római katolikus templom, mely 1783-ban épült barokk stílusban. A török kor után újraterleplült falunak nem ez volt az első temploma, korábban már állt egy szerényebb épület, ahol kezdetben a bajai ferencesek látták el a szolgálatot. A telepléseinken általánosnak mondható középtornyos, „kincstári barokk” templom képét ma a XIX. század végi átépítés határozza meg, amikor oldalhajókkal bővítették az épületet. A szomszédban áll az építészeti jegyei és tetőzetének jelentős tömege alapján a XIX. század közepe tájára datálható plébániaépület, mely a templommal és az előtte felállított egyházi műalkotásokkal kijelöli a falu szakrális központját. Az egyházi épületek, a Szentháromság-oszlop, Mária Immaculata szobor és a feszület együttese méltó módon reprezentálja a sváb és bunyevác lakosság mindennapjait átható mély vallásosságát. Ugyanez mondható el a templom és a temetőkápolna kijelölte építészeti tengelyről (Temető utca), amelyhez hasonló teleplésléptékű kompozíció a Csávolgy-léptékű falvakban nem túl gyakori.

A XVIII. századba visszanyúló előzmények után 1874-re épült meg a Józsefházapuszta melletti szőlőkben található forrás, a Szentkút kápolnája, a csávolgyi „Vodica”. A Felső-Bácska területén jó néhány „vodica” áll még manapság is, legismertebb közülük a bajai. A népies, leginkább a barokk formanyelv egyes jellegzetességeit felmutató kis kápolna nem magában áll, két szoborkápolna és remetelak társaságában kisebb egyházi együttes központja.

Az 1850-es évektől minőségi változás történt a széles néprétegek lakáskultúrájában. Addig jórészt hagyományos szoba-konyha-kamra egy traktusos

elrendezésű, háromosztatú parasztházakban élt a lakosság túlnyomó része, amelyek szinte kivétel nélkül földfalazattal épültek. Ezek a hagyományos, fésűs beépítésű porták a XX. század közepéig épültek, igaz tömegük helyenként tekintélyes méretűre nőtt. A főhomlokzatot legtöbbször két ablak és a gyalogbejáró kiskapuja tagolta, a rendszerint csonkakontyos, vakolt oromzat kialakítása változó volt, leglátványosabb a barokk eredetű, hullámokkal lezárt forma. Az udvari hosszhomlokzaton általában falazott pillérektől gyámolított tornác futott végig, amelyet a XX. század első felétől kezdve be is üvegezhettek. A csávolyi tornácok legtöbbször ún. „lopott” tornácok, azaz egységes nyeregtető épült a belső helyiségek és a tornác fölé. A telek utcai frontjának kerítésében alakították ki a porta nagykapuját a fogatok számára, amelyek sokszor önálló építményekké nőttek a falazott kerítésbe foglalva. A fésűs beépítésű parasztház egyszerűbb, szerényebb építészeti igényű változatában az oromfal elmarad és kontyolt nyeregtető kerül az épületre.

A polgári építészet hatására a XIX. század közepe után jelennek meg és a századforduló után terjedtek el a sokszor szárazkapuval épült földszintes parasztpolgári házak. Napjainkban ezek tekinthetők a bácskai svábság legjellegzetesebb történeti háztípusának, melyek a települések egyedi jellegzetességeit adják. Az életmódbeli differenciálódásnak megfelelően több változata is kialakult. Általában utcai szárnyuk két vagy háromtraktusos, udvarra beforduló részük egy, tornác megléte esetén kéttraktusos. Magasított térdfalas padlástér építésekor homlokzatuk tekintélyes, monumentális formát kapott. Zárt sorú és részlegesen zárt sorú beépítésben állnak, az utcával párhuzamos főtömegük jellegzetes, zárt utcaképet ad. A zárt sorú polgáris házak a település központja kisvárosi hangulatának legfontosabb letéteményesei a mai napig.

Az általában remekszámba menő asztalos-szerkezetekkel ékes szárazbejáró helye lehet az épület szélén vagy el is maradhat, ilyenkor a beépítés sokszor hézagosan zárt sorú. A kapu eshet a ház homlokzatának középső szakaszára, egy kisebb és egy nagyobb részre osztva azt. Rendszerint a kisebb szakaszban kapott helyet a cselédség lakása, a nagyobbban a gazdáé. A csávolyi svábok különleges építészeti megoldása volt a szárazkapu mellett kialakított, utcáról nyíló kis kápolnafülke, a magyarországi németiség portáin gyakori „saját”, házi fogadalmi kápolna, képoszlop helyi változata. A megmaradt kis kápolnafülkék olyan egyedi lokális ízt képviselnek, melynek megőrzése kiemelkedő feladat az örökségvédelem számára.

Mind az utcára merőleges, mind az utcavonallal párhuzamos zárt sorú épületek építése folytatódott a két világháború között, a Trianoni békediktátum és a falu perifériára kerülése láthatóan nem törte meg az építési kedvet. Lakóházak mellett ekkor épült meg a faluképet máig meghatározó, sajátos formavilágú temetőkápolna és az Iskola, előtte a díszkerttel.

Homlokzatképzés, anyaghasználat:

A legkorábbi épülettípusokra a népi építészet rendkívül kiértelt arányrendszere jellemző. Díszítésük mértéktartó, főleg a nyíláskeretezésekre és az oromzat

díszítésére korlátozódik. Utóbbiak alkalmanként a barokkból örökölt vakolatmintákat, mozgalmas, hullámos lezárást kapják. A legtöbb esetben azonban a szerkezet és funkció tökéletes összhangja adja az esztétikai hatás döntő részét. Az emberi lépték, a nyílások és a tömör falak, a világos és sötét felületek kiegyensúlyozott rendje ma már utánózhatatlan harmóniát teremt.

A téглаépítészet megjelenésével, illetve a polgári, városi épületek hatásával magyarázható a homlokzatképzések gazdagabbá válása a XIX. század második felében.

A házak homlokzatának megjelenését a beépítés módja határozza meg elsősorban. Attól függően, hogy utcára merőleges, vagy azzal párhuzamos az épület fő tömege, vertikális, illetve horizontális jelleg dominál. A vertikális jellegű, utcára oromzatával forduló házak homlokzatánál az építőknek meg kellett oldaniuk az oromzat megfelelő kiképzését is, míg ez a horizontális jellegű homlokzatoknál értelemszerűen nem vetődik fel. Az oromzatok Csávolyon szinte kivétel nélkül falazva, vakolva készültek. Az ablakok elrendezése lehetett szimmetrikus, vagy közel szimmetrikus, illetve aszimmetrikus. Az utcára merőleges beépítések kiegészítője a sokszor a homlokzatokkal egyenrangú falazott kerítés az önálló építészeti elemként kezelt nagykapuval.

Utcával párhuzamos zárt sorú, vagy hézagosan zárt sorú beépítéseknel az ablaktengelyek ritmikus kiosztása és a szárazkapu elhelyezésének módja határozzák meg elsősorban az épület arányait. A másodlagos elemek párkányok, épületdíszek, részletek fontossága akkor értékelhető igazán, ha a házakat ezektől megfosztják. Szintén fontos hangsúlyozni a térdfalmagasítások szerepét a megfelelő arányok kialakításában. Zárt sorú épületek esetében az emelt utcai térdfal egyértelműen a polgári építészet hatására, a fejlettebb ácsszerkezetek megismerése után terjedt el, hiszen ennek kialakítását az aszimmetrikus metszetű süllyesztett fedélszék teszi lehetővé.

Az eddig elmondottak a homlokzat arányrendszerét határozzák meg, a részletképzés sajátosságai, a textúra az alkalmazott anyagoktól függ. A homlokzatképzés leggyakoribb anyaga Csávolyon a vakolat, fagyálló téгла csak kivételesen, a két világháború között emelt néhány házon fordul elő. Vakolatból és gipszből szinte minden forma kialakítható, de előfordul, hogy a cizellált részleteket vakolatból, a homlokzat alapsíkját pedig téglából készítik. Mivel az általunk vizsgált épületek zöme a historizáló-eklektikus, szecessziós és art deco stíluskorszakból származik az azokon alkalmazott vakolatdíszek, részletek egy része hasonló az ország más településein található egykorú alkotásokhoz, melyek részben a XIX. és XX. században közkézen forgó mintakönyvek alapján készültek. Sokkal érdekesebbek azok az építészeti, épületplasztikai megoldások, amelyek egy egyedi, helyi motívumkincs részének tarthatók. A Felső-Bácska más településeit is érintő kiterjedtebb kutatás célja lehet annak eldöntése, hogy ezek a jellegzetes minták csak Csávolyra, vagy a környék egyéb településeire is jellemzők. Legszembetűnőbb a bejáratok, kapuk feletti horgonymotívum megjelenése 1905 körül, amely a lakosság mélyen megélt katolicizmusára utal, hiszen a horgony a remény, a Krisztusban való

biztonság jelképe. Általában elmondható, hogy a polgári jellegű csávolyi házak épületplasztikai díszítése rendkívül gazdag, szemmel láthatóan a minél díszesebb homlokzat a jólét, az építető gazdasági erejének megtestesítője volt. Ugyanakkor rendkívül érdekes, hogy a tagozatok alkalmazásában megfigyelhető egyfajta dilettantizmus, egyértelműen tetten érhető a klasszikus formatani, tagozatképzési szabályok ismeretének hiánya az építőmesterek részéről. Mindez azzal jár, hogy sokszor össze nem tartozó elemek kerülnek egymás mellé és fordítva. Általános jelenség a stíluskeveredés, alapvetően későeklektikus, neoreneszánsz, neobarokk alaphangvételű épületeken tűnik fel a szecessziós, magyaros szecessziós ornamentika. Ez a fajta tobzódó, kissé következtelen forma és stíluskezelés a XX. század eleje lokális építészetének sajátja, egyben különleges egyedisége is.



Csávolyi eklektikus házak jellegzetes helyi motívumai a XX. század elejéről.

A tehetősebb tulajdonosok a házak formálásában a társszakmák kiváló képviselőinek képességeit is igénybe veszik. Ki kell emelni a rendkívül gazdagon díszített kétszárnyú kapukat, amelyeken nem ritkák a kovácsoltvas betétek, színes festett üvegek sem. A korszak bádogosmestereinek tudása a fantasztikus díszbádog padlásszellőzőkön mérhető le, de igényességük nem hagy alább az egyszerű csatornavas esztétikus megformálásakor sem. A csúcsot azonban kétség kívül egyes kapualjak, szárazbejárók fal- és mennyezetfestéssel való díszítése jelenti.



Eklektikus stílusú szakipari részletek a XX. század elejéről.

A Csávoly épületein is mély nyomot hagyó eklektika térnyerése a XIX. század utolsó negyedében - a dualizmus korának polgárosodási tendenciáival párhuzamosan - kezdődött, az 1880-tól kezdődő időszak a koraeklektika virágkora volt országszerte. A stílus szabatos megnevezése: historizáló-eklektika, jól körülírja az irányzat legfontosabb jellemzőit, a történeti stílusok elemeiből való válogatást,

sokszor azok keverését egy épületen belül is. A magyarországi eklektika alaptónusát a XV-XVI. század toszkán és lombard architektúráját mintául vevő „olasz” neoreneszánsz stílus jelenti.

Az „olasz” neoreneszánszra a nyugodt tömegek, a nyílások szabályos ritmusa jellemző, valamint a klasszikus építészet alapvető tagozatainak – párkányok, keretezések, egyenes, vagy háromszögű szemöldökpárkányok, aediculák, pilaszterek, stb. – szakszerű, a formatan szigorú szabályainak megfelelő alkalmazása. Igaz, szemben a mintaképekkel, mindezt vakolatból és gipszből.

Az eklektikus tagozatok tömeges alkalmazásának lehetőségét az olcsó alapanyag - gipsz és vakolat -, valamint a széles körben elterjedt mintakönyvek használata teremtette meg. Lényegében minden tagozat „megvásárolható” volt, de lehetőség nyílt az egyedi formák alkalmazására is, mint arra fentebb már utaltunk. A szecesszióba hajló házak díszítése kevésbé kanonizált, így ezeket tipologizálni nehezebb. A szecesszió – Csávolyon is jellemző - „mérésékelt” irányzata mindvégig megmaradt a hagyományos eklektika bázisán, újat mindenekelőtt a részletképzésben, felületi ornamentikában hozott. A folyamat csírái már a későeklektika idején megmutakoztak a részletek egyre bonyolultabbá váló kialakításában. A szecesszió és a historizmus sajátos elemei sokáig egymás mellett éltek a századforduló építészetében.

A stílus a korabeli csávolyi építetők körében is érdeklődést keltett. Az épületeken megjelent a jellegzetes ornamentika, amellet, hogy a tömegformálás a hagyományos maradt. Akár a hagyományos, fésűs beépítésben álló portát is a magyaros szecesszió kelléktárából kölcsön vett elemekkel ruháztak fel. Általában elmondható, hogy az új irányzat ismerete sokszor felszínes volt, csak azokat a megoldásokat vették át, amelyeket a megszokott háztípusokhoz alkalmazni tudtak. A különféle akadémikus (elsősorban eklektikus, illetve szecessziós) stílusjegyek alkalmazása a jellemzően paraszti életformára „szabott” lakóházakon jól példázza a folyamatot, ahogyan a „nagyvárosi” stílusirányzatok megihletik a vidéki építészetet és bizonyos formái, stíláriis elemek alkalmazására ösztönzik, anélkül, hogy az épületek struktúrájában jelentősebb változásokat indikálnának.

A XX. század első harmadában, kezdetben a szecesszióval párhuzamosan, majd annak lecsengése után is, továbbéltek a különféle kései historizáló áramlatok. Jellemzőjük, hogy a tagozatok valamelyest absztrahálódtak, szárazabbá váltak, az építészeti formálás pedig kissé „fáradt” lett. E korszak kedvelt „neo” stílusa a neobarokk, amely számos házon tűnik fel, a kései historizmus építészetének jól elkülöníthető kései stíluskörét képezve.

Különleges, falvainkban ritka jelenség a kései szecesszió és a radikális ideológiától ihletet modernizmus formáinak polgárosult, „ideológiamentes” változatát kínáló art deco csávolyi térnyerése, amely valószínűleg nem független a stílus bajai felvirágzásától. A stílus olyan jelentős helyi középületeken jelenik meg, mint az iskola, vagy a temetőkápolna, de nem ritka a lakóházakon sem.

2. A védett műemléki értékek települési értékleltára

A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek jelenleg nincsenek kijelölve Csávolyon és ilyenek a továbbiakban sem indokoltak.

Az országos építészeti örökség elemei

Csávolyon jelenleg országos védelem alatt álló műemlék nincs.

3. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

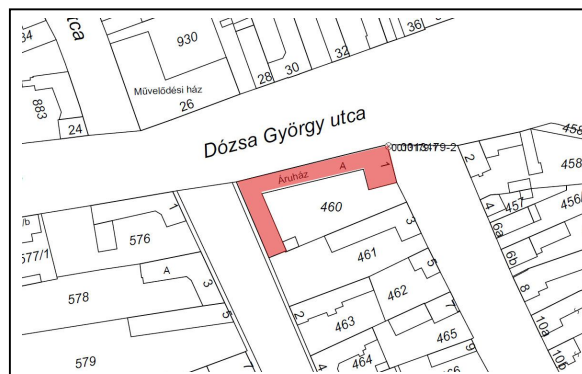
Helyi védelem alatt álló objektumok

Csávoly beépített területének jelentős részén a XIX. század közepétől a XX. század közepéig tartó mintegy száz évben emelt, történetinek tekinthető épületállomány dominál. Az épületeknek ez a tömege alapjaiban határozza meg a jellegzetes településkaraktert, illusztrálva a község történetét is. Ennek a zömében a „népi építészet”, historizáló-eklektika, szecesszió stíluskörébe tartozó épített örökségnek a megőrzése elsősorban a helyi védelem rendszerének feladata. A helyi védettség kijelölésénél nem kizárólagosan a történeti szemléletnek kell dominálni, hanem érvényesíteni szükséges egyfajta általános értékrendet is, miszerint a koruk környezeti kultúráját magas szinten reprezentáló épületek, építmények is védendőek, függetlenül építésük idejétől.

A települési értékleltár ún. értékvizsgálati (törzs)lapjaikon keresztül veszi sorra a helyi védelem tárgyait legyen az már védett, vagy potenciálisan védelemre méltó objektum. A leltár a 2021. évre vonatkozóan tartalmaz érvényes adatokat, tekintettel arra, hogy a jelen dokumentáció alapjául szolgáló helyszíni bejárások ebben az időben történtek.

ARANY JÁNOS UTCA 1.
(hrsz.: 460)

Beépítés jellege: Zárt sorú saroképület,
utcavonallal párhuzamos
tömegképzéssel, utcafrontos.



Megnevezés: üzlet.

Rendeltetés: áruház, üzletek.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első
harmada.

Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.

Megjegyzés: az épület legfőbb értéke
a megmaradt eredeti tömegforma,
tagozatainak, részleteinek
többségétől már megfosztották,
homlokzatát átalakították.

Műszaki állapot: megfelelő

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** a rossz arányú
ablakok cseréje, az eredeti homlokzatképzés
visszaállítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 11.
(hrsz.: 468)

Beépítés jellege: Utcafrontos zárt sorú épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal. Portája két utcára szolgál.



Megnevezés: lakóház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: (geometrikus) szecessziós.

Megjegyzés: igen értékes, eredeti állapotában fennmaradt gazdaház, melynek kapualjában korabeli díszítőfestés található.

Műszaki állapot: megfelelő

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a fennmaradt eredeti állapotot kell megőrizni.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése feltétlenül indokolt.

ARANY JÁNOS UTCA 23.
(hrsz.: 476/7)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáron álló épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal. Portája két utcára szolgál.



Megnevezés: óvoda (egykori gazdaház).

Rendeltetés: óvoda.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.

Megjegyzés: az épület legfőbb értéke a megmaradt eredeti tömegforma, tagozatainak, részleteinek többségétől már megfosztották, homlokzatát átalakították.

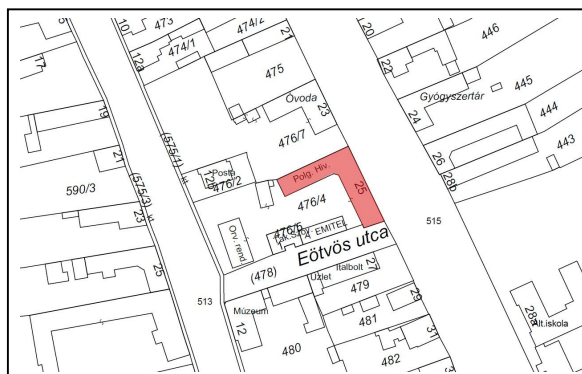
Műszaki állapot: megfelelő

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzatképzés visszaállítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 25.
(hrsz.: 476/4)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros saroképület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal. Portája három utcára szolgál.



Megnevezés: községháza.
Rendeltetés: polgármesteri hivatal.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: nem állapítható meg.
Megjegyzés: az épület legfőbb értéke a megmaradt eredeti tömegforma, tagozatainak, részleteinek többségétől már megfosztották, homlokzatát átalakították.

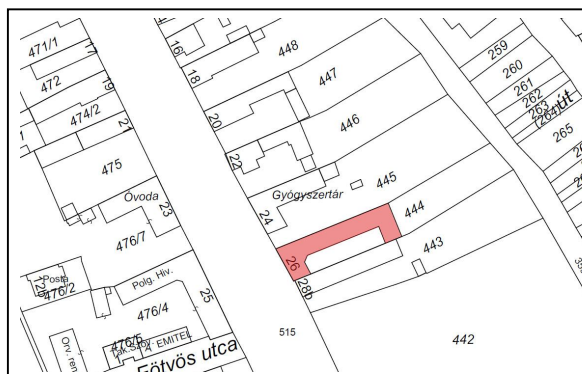
Műszaki állapot: megfelelő

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzatképzés visszaállítása indokolt fényképek, ábrázolások alapján.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 26.
(hrsz.: 444)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század eleje.

Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.

Megjegyzés: az épület legfőbb értéke a kaputól jobbra megmaradt „házikápolna”. Az eredeti tömegforma megmaradt, de tagozatainak, részleteinek többségétől már megfosztották, homlokzatát átalakították.

Műszaki állapot: megfelelő

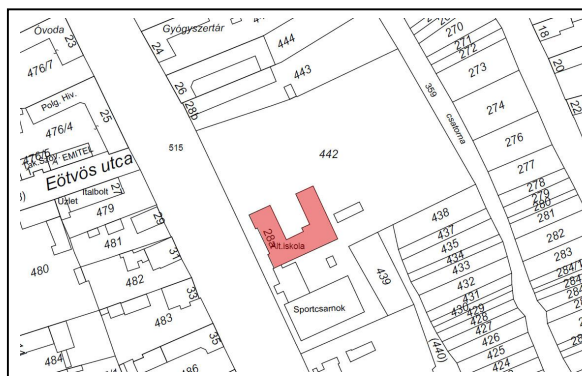
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot fenntartása, illetve az eredeti homlokzatképzés visszaállítása indokolt fényképek, ábrázolások alapján.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V2) alatt áll, de V1 kategóriába való átsorolása indokolt, a megmaradt jellegzetes „házikápolna” okán.

ARANY JÁNOS UTCA 28/a.
(hrsz.: 442)

Beépítés jellege: Előkeres, szabadon álló épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyakkal, U-alakú elrendezéssel.



Megnevezés: iskola.
Rendeltetés: általános iskola.
Szintszám: emeletes.
Jellemző datálás: 1937-ben épült.
Jellemző stílus: art deco.
Megjegyzés: az épület legfőbb értékei a főhomlokzat id. Éber Sándor festőművész által készített sgraffitói. Az eredeti tömegforma és részleteképzés máig megmaradt az impozáns épületen.

Műszaki állapot: megfelelő

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot fenntartása szükséges. Külső oldali homlokzati hőszigetelése nem javasolható.

Örökségvédelmi státusz:

Nem védett. Helyi védelem (V1) alá helyezése feltétlenül indokolt.

ARANY JÁNOS UTCA 28/b.
(hrsz.: 443)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló
épület, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első
harmada.
Jellemző stílus: szecessziós (?).
Megjegyzés: az épület legfőbb értéke
az eredeti tömegforma. Tagozatainak,
részleteinek többségétől már
megfosztották, homlokzatát
átalakították.

Műszaki állapot: megfelelő

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** a jelenlegi állapot
fenntartása, illetve az eredeti
homlokzatképzés visszaállítása indokolt
fényképek, ábrázolások alapján.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 30.
(hrsz.: 441)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
szabadonálló épület, utcavonallal
párhuzamos tömegképzéssel.



Megnevezés: plébánia.
Rendeltetés: parókia.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: (1747.) XIX. század
közepe.
Jellemző stílus: kései klasszicizáló.
Megjegyzés: Az eredeti tömegforma
és építészeti jelleg megmaradt a
rendkívül egyszerű formálású
épületen. A legjellegzetesebb
építészeti elem a parókia magas
tetőzete. Falaiból 1747-ben égetett
tégla került elő.

Műszaki állapot: jó

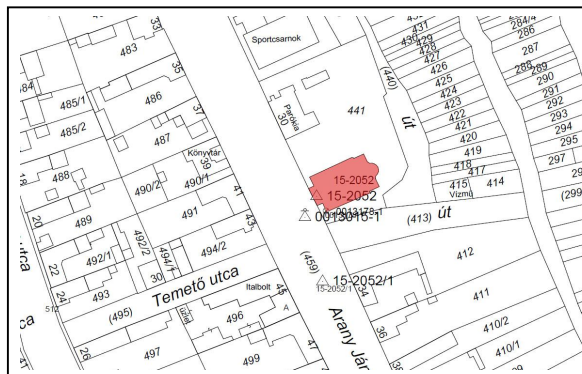
**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** a jelenlegi állapot
fenntartása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V2) alatt áll, de V1
kategóriába való átsorolása indokolt.

ARANY JÁNOS UTCA 32.
(hrsz.: 441)

Beépítés jellege: Utcafrontos, homlokzati középtornyos, szabadonálló beépítésű barokk templom, utcavonalra merőleges tömegképzéssel.



Megnevezés: Urunk Színeváltozása templom.

Rendeltetés: r.k. templom.

Szintszám: tornya négyszintes.

Jellemző datálás: 1783-ban épült, majd a XIX. század végén mellékhajókkal bővítették.

Jellemző stílus: kései barokk, bővítése historizáló.

Megjegyzés: Az eredeti tömegforma és építészeti jelleg megmaradt.

Műszaki állapot: jó

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot fenntartása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll, de műemléki védelem alá történő átsorolásának vizsgálata indokolt.

ARANY JÁNOS UTCA 35.
(hrsz.: 486)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (hézagosan zárt sorú) épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.
Megjegyzés: az eredeti tömegforma és az eklektikus (neoreneszánsz) részletek jelentős része megmaradt.

Műszaki állapot: megfelelő

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a tagozatrendszer kiegészítése és az utólagos redőnyszerkezet eltávolítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 39.
(hrsz.: 490/1)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (hézagosan zárt sorú) épület, ún. franciaudvaros megoldással az Arany János utca felől.



Megnevezés: községháza.
Rendeltetés: önkormányzati hivatal.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: a két világháború között épült.
Jellemző stílus: art deco.
Megjegyzés: a rendkívül elegáns eredeti tömegforma és a mives, modernista elemeket is mutató részletek jelentős része megmaradt.

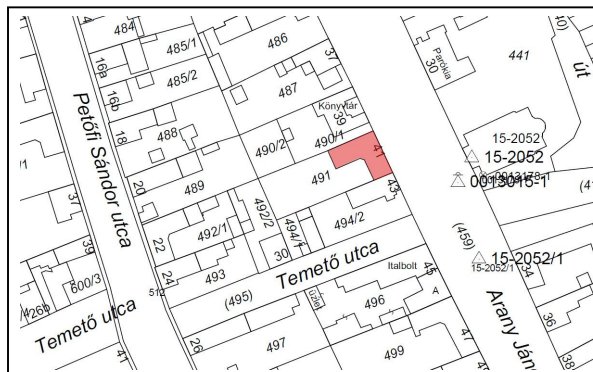
Műszaki állapot: megfelelő

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a bitumenes zsindely héjazat cserélendő agyagcserép, vagy rombuszpala szerkezetre.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelme (V1) feltétlenül javasolt.

ARANY JÁNOS UTCA 41.
(hrsz.: 491)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század eleje.

Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.

Megjegyzés: az épület legfőbb értéke a kaputól jobbra megmaradt „házikápolna”. Az eredeti tömegforma és az eklektikus (neoreneszánsz) tagozat- és részleteképzés megmaradt.

Műszaki állapot: megfelelő

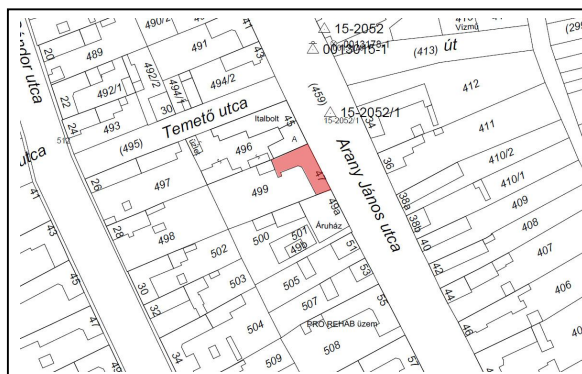
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot fenntartása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V2) alatt áll, de V1 kategóriába való átsorolása indokolt, a megmaradt jellegzetes „házikápolna” okán.

ARANY JÁNOS UTCA 47.
(hrsz.: 499)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú, szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, rövid udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház, üzlet.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: historizáló (?).
Megjegyzés: az épület legfőbb értéke a megmaradt eredeti tömegforma, tagozatainak, részleteinek többségétől már megfosztották, homlokzatát átalakították.

Műszaki állapot: megfelelő

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzatképzés visszaállítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 48.
(hrsz.: 405)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
oldalhatáron álló (hézagosan zárt sorú)
épület, utcavonallal párhuzamos
tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.
Megjegyzés: a rendkívül gazdag,
egyedi helyi vonásokat is felmutató
neoreneszánsz épületplasztikával
díszített épület tömege és részletei
sértetlenül fennmaradtak.

Műszaki állapot: megfelelő

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** a parapet-
konvektorok eltüntetése, egyebekben a
jelenlegi állapot megőrzése indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 52.
(hrsz.: 403)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, csonkakontyos nyeregtetővel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: „népi” historizáló.

Megjegyzés: az épület legfőbb értéke az eredeti tömegforma és megmaradt udvari (ún. „lopott”) tornáca. Tagozatainak, részleteinek többségétől már megfosztották.

Műszaki állapot: rossz.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása, az eredeti homlokzatképzés visszaállítása indokolt fényképek, ábrázolások alapján.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése javasolható.

ARANY JÁNOS UTCA 57.
(hrsz.: 512)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú, szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.
Megjegyzés: megmaradt részletei (kapu, padlásszellőzők, tűzfal) alapján egykor rendkívül gazdag historizáló épületplasztikával díszített épület volt. Védeltsége ellenére díszait mára elpusztították, homlokzatát átalakították.

Műszaki állapot: megfelelő

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: eredeti homlokzatképzésének visszaállítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 59.
(hrsz.: 513)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú, szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: 1908.
Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.
Megjegyzés: rendkívül gazdag, egyedi helyi vonásokat is mutató historizáló épületplasztikával és szakipari részletekkel díszített épület.

Műszaki állapot: rossz.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző följújtása szükséges az eredeti vakolatszín alkalmazásával.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelme (V1) feltétlenül javasolható.

ARANY JÁNOS UTCA 64.
(hrsz.: 513)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú, szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: (?).

Megjegyzés: az épület legfőbb értéke a megmaradt eredeti tömegforma, tagozatainak, részleteinek többségétől már megfosztották, homlokzatát átalakították. Eredeti padlásszellőzői még megvannak.

Műszaki állapot: rossz.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzatképzés visszaállítása indokolt fényképek, ábrázolások alapján.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 64.
(hrsz.: 521)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú, szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: (?).

Megjegyzés: az épület legfőbb értéke a megmaradt eredeti tömegforma, tagozatainak többségétől már megfosztották, homlokzatát átalakították.

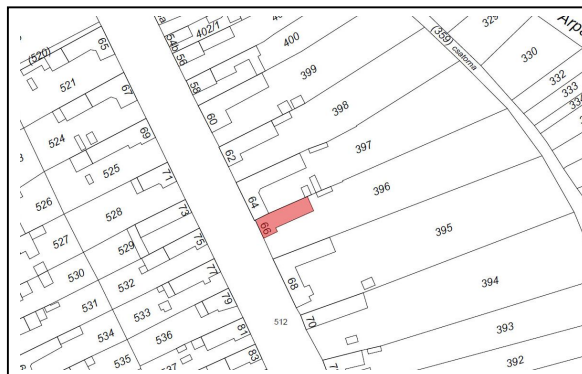
Műszaki állapot: megfelelő.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzatképzés visszaállítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 66.
(hrsz.: 396)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
oldalhatáros épület, utcavonallal
párhuzamos tömegképzéssel, udvari
szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XIX-XX. század
fordulója
Jellemző stílus: „népi” (?).
Megjegyzés: jellegzetes tömegű,
kúria-szerű, kontyolt nyeregtetős
épület.

Műszaki állapot: megfelelő.

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** a parapet-
konvektorok eltávolítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alá helyezése
javasolható.

ARANY JÁNOS UTCA 67.
(hrsz.: 524)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló-eklektikus, magyaros-szecessziós hatásokkal.
Megjegyzés: rendkívül gazdag, egyedi helyi vonásokat is mutató historizáló épületplasztikával és szakipari részletekkel díszített épület. A homlokzatképzés részletein a magyaros-szecesszió népies formakincsének hatása figyelhető meg.

Műszaki állapot: közepes, javításra szorul.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző fölüújítása szükséges a parapetkonvektorok eltávolításával.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 57.
(hrsz.: 395)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: geometrikus szecesszió.

Megjegyzés: megmaradt részletei (párkány) alapján egykor egyedi szecessziós hatású épületplasztikával díszített épület volt. Díszzeit mára elpusztították, homlokzatát átalakították.

Műszaki állapot: megfelelő

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: eredeti homlokzatképzésének visszaállítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll, de elpusztított homlokzata okán V2 kategóriába sorolandó.

ARANY JÁNOS UTCA 66.
(hrsz.: 528)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: „népi” (?).
Megjegyzés: jellegzetes tömegű, kúria-szerű, kontyolt nyeregtetős épület.

Műszaki állapot: rossz.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése javasolható.

ARANY JÁNOS UTCA 74.
(hrsz.: 392)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.
Megjegyzés: rendkívül gazdag historizáló (neoreneszánsz) épületplasztikával és szakipari részletekkel díszített épület.

Műszaki állapot: rossz, sürgős beavatkozásra szorul.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző förlújítása szükséges a parapetkonvektorok eltávolításával.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V3) alatt áll, de fennmaradt tömege és nívós részletei okán V1 kategóriába történő átsorolása indokolt.

ARANY JÁNOS UTCA 78.
(hrsz.: 390)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, oromzatos nyeregtetővel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XIX-XX. század fordulója
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: az épület eredeti állapotában maradt meg, udvari (ún. „lopott”) tornácával együtt.

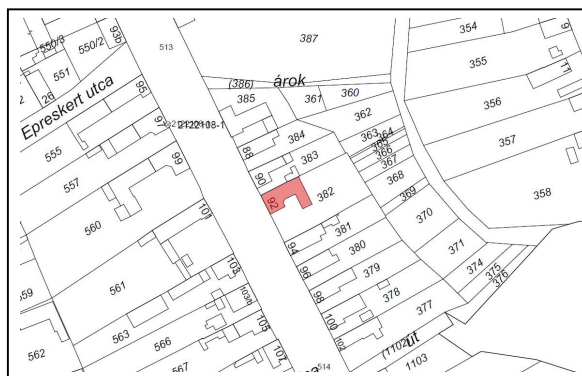
Műszaki állapot: rossz, sürgős beavatkozásra szorul.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alá helyezése javasolható.

ARANY JÁNOS UTCA 92.
(hrsz.: 382)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyakkal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.
Megjegyzés: historizáló (neobarokk) épületplasztikával díszített épület.

Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző följújtása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelme (V1) indokolt.

ARANY JÁNOS UTCA 93/a. és 93/b.
(hrsz.: 550/1, 550/2)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú, épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század eleje.

Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.

Megjegyzés: megmaradt részletei (kapu, padlásszellőzők,) alapján egykor rendkívül gazdag historizáló épületplasztikával díszített épület volt. Védeltsége ellenére díszait mára elpusztították, homlokzatát átalakították.

Műszaki állapot: közepes

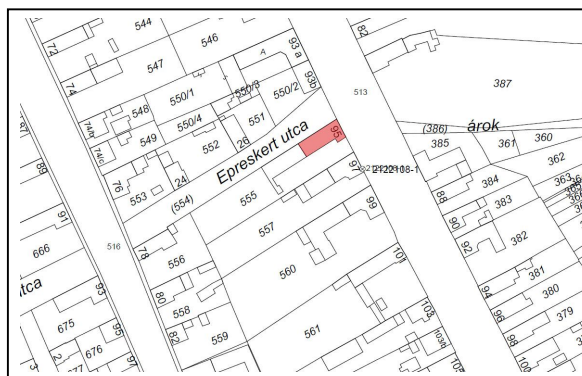
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: eredeti homlokzatképzésének és tagozatainak visszaállítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 95.
(hrsz.: 555)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, csonkakontyos nyeregtetővel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XIX-XX. század fordulója
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: az épület eredeti állapotában maradt meg, falazott kerítésével, nagykapujával együtt.

Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alá helyezése javasolható.

ARANY JÁNOS UTCA 97.
(hrsz.: 557)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyakkal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: (magyaros) szecessziós.

Megjegyzés: megmaradt néhány épületplasztikai eleme és tetőformája alapján egykor magyaros-szecessziós stílusú ház volt.

Műszaki állapot: közepes, javításra szorul.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző fölüújítása, épületagozatainak visszaállítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

ARANY JÁNOS UTCA 99.
(hrsz.: 560)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyakkal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: (?).
Megjegyzés: az épület egyetlen értéke a megmaradt eredeti tömegforma, tagozatainak, részleteinek többségétől védettsége dacára már megfosztották, homlokzatát átalakították.

Műszaki állapot: megfelelő.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: elpusztított homlokzatának visszaállítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll. Az értékek pusztulása miatt már csak tömege eredeti, ezért V2 kategóriába sorolása indokolt.

ARANY JÁNOS UTCA 101.
(hrsz.: 561)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, oromzatos nyeregtetővel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XIX-XX. század fordulója

Jellemző stílus: „népi”.

Megjegyzés: az épület jobbra eredeti állapotában maradt meg, markáns falazott kerítésével egyetemben

Műszaki állapot: rossz, sürgős beavatkozásra szorul.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása indokolt a harsány homlokatszínezés csendesítésével.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése javasolható.

ÁRPÁD UTCA 15.
(hrsz.: 358)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, oromzatos nyeregtetővel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: különleges település- és utcaképi szerepben, sarokutca töréspontján áll a többé-kevésbé eredeti állapotában megmaradt ház, merőleges állású, markáns falazott kerítésével, nagykapujával egyetemben.

Műszaki állapot: rossz, sürgős beavatkozásra szorul.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

ÁRPÁD UTCA 20.
(hrsz.: 230)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, oromzatos nyeregtetővel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: többé-kevésbé eredeti állapotában megmaradt mészhomok téglá homlokzatburkolatú ház, falazott kerítésével.

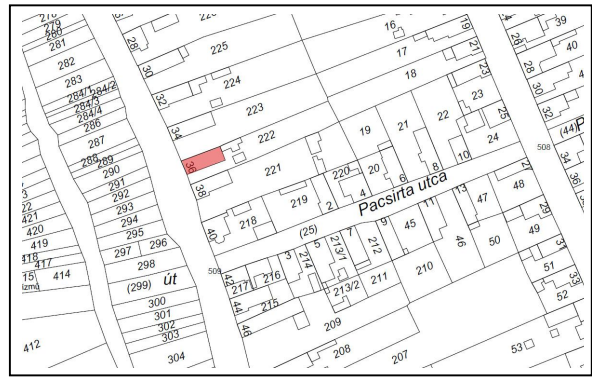
Műszaki állapot: közepes, rövidesen beavatkozásra szorul.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása indokolt.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

ÁRPÁD UTCA 36.
(hrsz.: 222)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, oromzatos nyeregtetővel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: kizárólag népi barokk jellegű íves oromfala képez örökségi értéket, homlokzatának többi részét elrontották.

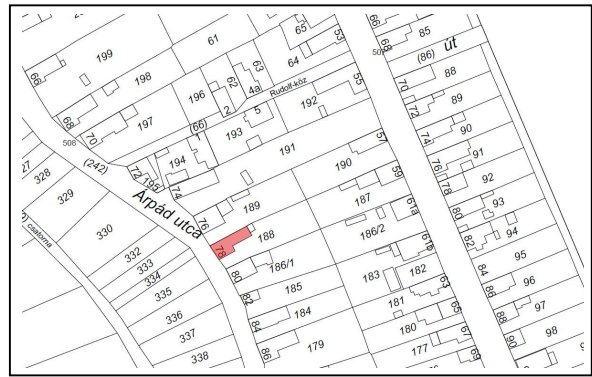
Műszaki állapot: megfelelő.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: eredeti homlokzati nyílásrendszerének, tagozatainak visszaállítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Oromzatára tekintettel helyi védelem (V3) alatt áll.

ÁRPÁD UTCA 78.
(hrsz.: 188)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, oromzatos nyeregtetővel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: védeltsége dacára átalakították, minden értékétől megfosztották a közelmúltban.

Műszaki állapot: megfelelő.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: eredeti homlokzati nyílásrendszerének, tagozatainak visszaállítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V3) alatt áll. Értékeinek elpusztítása miatt védeltségének törlése javasolható

BARA UTCA 4.
(hrsz.: 188)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, oromzatos nyeregtetővel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: igen egyszerű, harmonikus tömegképzésű épület. Csávoly archaikus népi építészetének hagyományait közvetíti.

Műszaki állapot: rossz, beavatkozásra vár.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása szükséges a kifelé nyíló ablakok megőrzésével.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alá helyezése feltétlenül indokolt.

BARA UTCA 10.
(hrsz.: 188)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület volt, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: védettsége dacára elbontották a közelmúltban.

Műszaki állapot: elbontva.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: -

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V3) alatt állt. Elpusztítása miatt védettségének törlése indokolt.

DÓZSA GYÖRGY UTCA 5.
(hrsz.: 849/2)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: a két világháború között.
Jellemző stílus: art deco, neobarokkos elemekkel.
Megjegyzés: jellegzetes manzárdtetős épület geometrikus szecessziós jellegű épületplasztikával.

Műszaki állapot: jó.

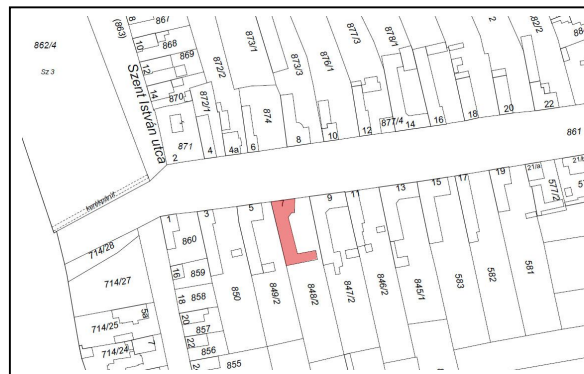
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot fenntartása szükséges, illetve a műanyag nyílászárók cseréje.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V2) alatt áll. Részleteinek többsége és tömege eredeti, ezért V1 kategóriába sorolása indokolt.

DÓZSA GYÖRGY UTCA 7.
(hrsz.: 848/2)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (hézagosan zárt sorú) épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: a XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.
Megjegyzés: fennmaradt részletei (kapu, tetőszellőzők) alapján valaha gazdagon díszített eklektikus-neoreneszánsz homlokzata lehetett. Tagozatait mára elpusztították, ablakrendszerét átalakították.

Műszaki állapot: rossz.

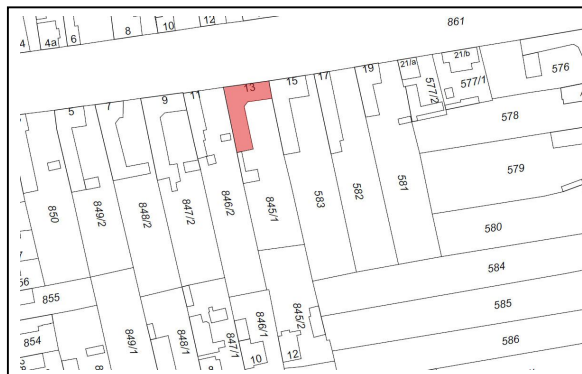
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzat- és nyílásrendszer visszaállítása.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll. Részleteinek pusztulása miatt V2 kategóriába sorolása indokolt.

DÓZSA GYÖRGY UTCA 13.
(hrsz.: 845/1)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú, szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: 1908.

Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.

Megjegyzés: rendkívül gazdag, egyedi helyi vonásokat is mutató historizáló-neobarokk épületplasztikával és szakipari részletekkel díszített épület.

Műszaki állapot: jó.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: jelenlegi állapot fönntartása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelme (V1) feltétlenül javasolható.

DÓZSA GYÖRGY UTCA 14.
(hrsz.: 878/1)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú, szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: szecessziós.
Megjegyzés: rendkívül gazdag, historizáló és szecessziós épületplasztikával díszített épület.
Kapualjában igen ritka figurális mennyezetfestés. Csávoly parasztpolgári építészetének egyik legértékesebb emléke.

Műszaki állapot: rossz, sürgős beavatkozásra vár.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző förlújítása szükséges a fal- és mennyezetfestés restaurálásával, eredeti kapuszerkezet visszaállításával.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

DÓZSA GYÖRGY UTCA 15.
(hrsz.: 583)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: szecesszió, art deco.

Megjegyzés: a historizmus hagyományait őrző, szecessziós jellegű épületplasztikával és szakipari részletekkel díszített épület.

Műszaki állapot: jó.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: jelenlegi állapot fönntartása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll.

DÓZSA GYÖRGY UTCA 16.
(hrsz.: 879)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (hézagosan zárt sorú) épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: art deco.
Megjegyzés: a historizmus hagyományait őrző épületplasztikával és részletekkel díszített épület, jellegzetes lapos hajlású tetővel és timpanont formáló klasszicizáló oromzattal.

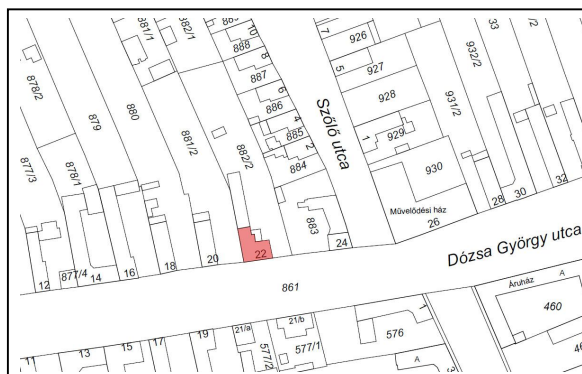
Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: jelenlegi állapot fönntartása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

DÓZSA GYÖRGY UTCA 22.
(hrsz.: 882/2)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (hézagosan zárt sorú) épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: art deco.

Megjegyzés: a geometrikus szecesszió hagyományait őrző épületplasztikával és részletekkel díszített. Jellegzetessége keleti végfalának hármasképpé alakuló tornáca.

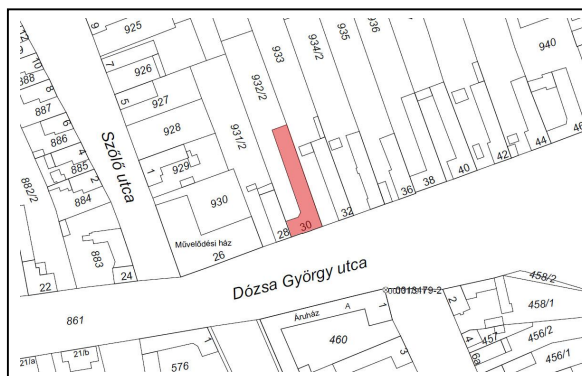
Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az igénytelen fémkapu cseréje, egyebekben a jelenlegi állapot fenntartása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

DÓZSA GYÖRGY UTCA 30.
(hrsz.: 932/2)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú, szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: a XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló-eklektikus.
Megjegyzés: fennmaradt részletei (kapu, oromfalak) alapján valaha gazdagon díszített eklektikus-neoreneszánsz homlokzata lehetett. Tagozatait mára elpusztították, ablakrendszerét átalakították.

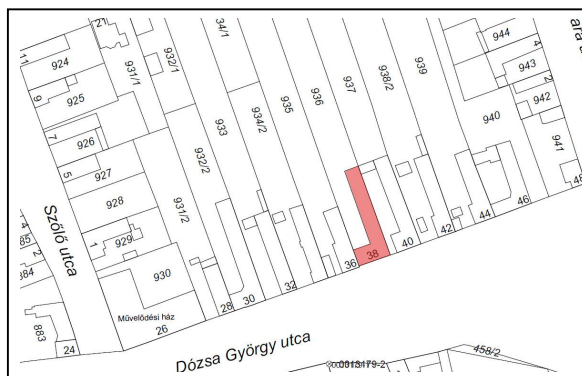
Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzat- és nyílásrendszer visszaállítása.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

DÓZSA GYÖRGY UTCA 30.
(hrsz.: 936)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú, szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: a XX. század első harmada (két világháború között).

Jellemző stílus: art deco, neobarokk.

Megjegyzés: a Horthy-korszak jellegzetes neobarokk (neocopf) építészetének épségben fennmaradt emléke. Tagozatai, részletei és tömege is nagyrészt eredeti.

Műszaki állapot: rossz.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző förlújítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V2) alatt áll. Részleteinek többsége és tömege eredeti, ezért V1 kategóriába sorolása indokolt.

KOSSUTH LAJOS UTCA 37.
(hrsz.: 802)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló
épület, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első
harmada.
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: többé-kevésbé eredeti
állapotában megmaradt
aszimmetrikus homlokzatú, toldott
tornácos ház, falazott kerítésével.

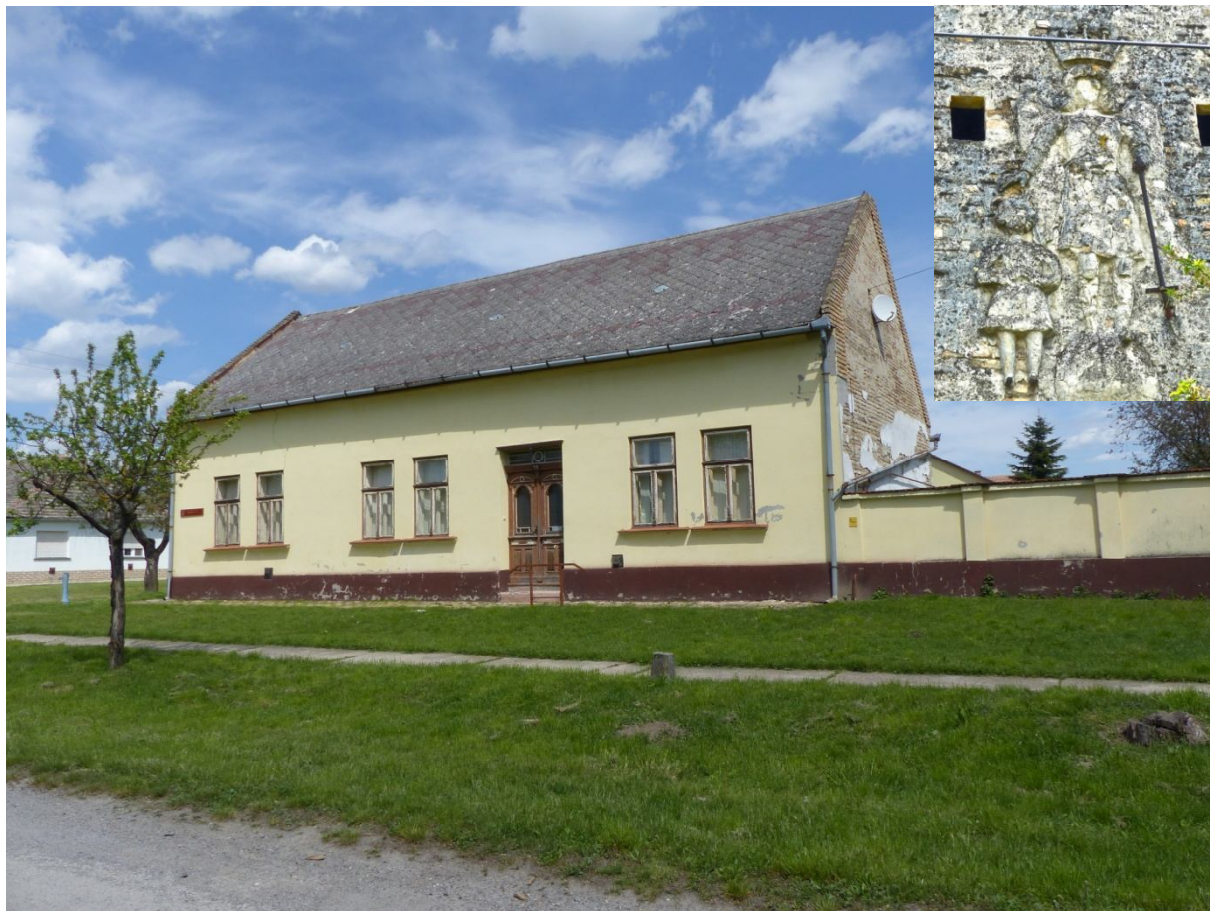
Műszaki állapot: rossz, rövidesen
beavatkozásra szorul.

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** értékőrző
felújítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

KOSSUTH LAJOS UTCA 38.
(hrsz.: 608/3)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú, saroképület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel.



Megnevezés: egykori középület.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: a XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló.
Megjegyzés: fennmaradt részletei (kapu, oromfal figurális plasztikája) alapján valaha gazdagon díszített eklektikus-neoreneszánsz homlokzata lehetett. Tagozatait mára eltüntették.
Temető utcai homlokzatán figurális dombormű maradványai.

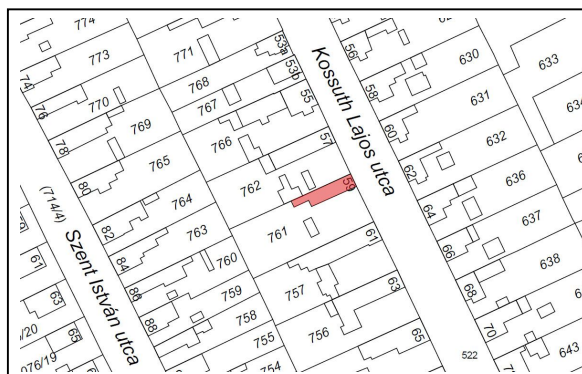
Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzat visszaállítása, Temető utcai plasztika restaurálása, tető mintázatának visszaállítása.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

KOSSUTH LAJOS UTCA 59.
(hrsz.: 761)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló
épület, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első
harmada.
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: tömegében jobbra
eredeti állapotában megmaradt
aszimmetrikus homlokzatú, toldott
tornácos ház, falazott kerítésével.
Homlokzatát már lecsupaszították,
díszzeitől megfosztották.

Műszaki állapot: közepes.

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** eredeti
homlokzatrendszerének visszaállítása.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V3) alatt áll. Csak tömege
eredeti, ezért V2 kategóriába indokolt
átsorolni.

KOSSUTH LAJOS UTCA 61.
(hrsz.: 757)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló
épület, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első
harmada.

Jellemző stílus: „népi”.

Megjegyzés: tömegében,
homlokzatkialakításában eredeti
állapotában megmaradt
aszimmetrikus homlokzatú, toldott
tornácos ház, falazott kerítésével.

Műszaki állapot: jó.

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** jelenlegi állapot
fenntartása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V3) alatt áll. Tömege és
homlokzatrendszere eredeti, ezért V1
kategóriába indokolt átsorolni.

KOSSUTH LAJOS UTCA 63.
(hrsz.: 756)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló
épület, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első
harmada.

Jellemző stílus: „népi”.

Megjegyzés: csak tömegében eredeti
állapotában megmaradt „lopott”
tornácos ház, falazott kerítésével.
Homlokzatát már lecsupaszították,
védeltsége ellenére díseitől
megfosztották a közelmúltban.

Műszaki állapot: közepes.

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** elrontott eredeti
homlokzatrendszerének visszaállítása.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V3) alatt áll. Csak tömege
eredeti, ezért V2 kategóriába indokolt
átsorolni.

KOSSUTH LAJOS UTCA 69.
(hrsz.: 747)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület volt, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: „népi”.
Megjegyzés: védettsége dacára elbontották a közelmúltban.

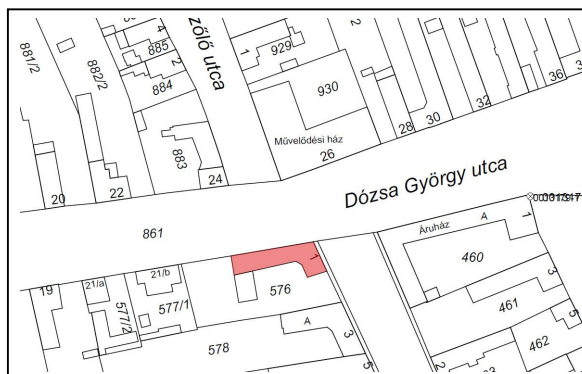
Műszaki állapot: elbontva.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: -

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V3) alatt állt. Elpusztítása miatt védettségének törlése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 1.
(hrsz.: 576)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú saroképület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: kései historizmus, geometrikus szecesszió.

Megjegyzés: eredeti állapotú, a geometrikus szecesszió hagyományait őrző épületplasztikával és részletekkel díszített szárazkapus épület.

Műszaki állapot: rossz.

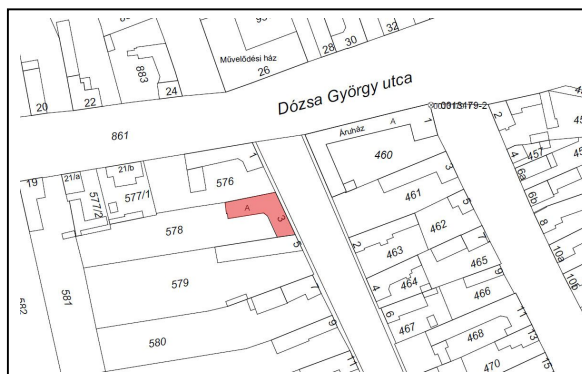
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása szükséges a konvektorok eltávolításával.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 3.
(hrsz.: 578)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század eleje.
Jellemző stílus: historizáló-eklektika.
Megjegyzés: eredeti állapotú, helyi motívumokat is mutató eklektikus-neoreneszánsz, neobarokk épületplasztikával és részletekkel díszített szárazkapus épület.

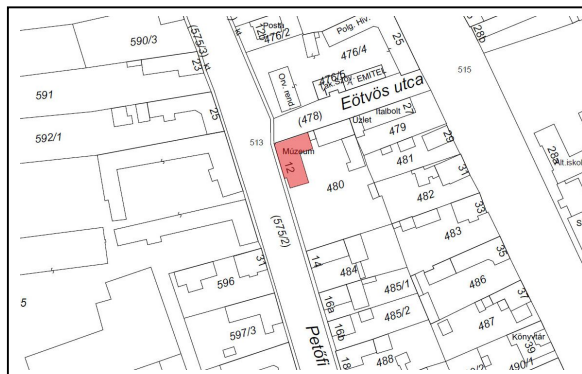
Műszaki állapot: megfelelő.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a konvektorok és az utólagos redőnyszerkezet eltávolítandó.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 12.
(hrsz.: 480)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú saroképület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: múzeum.
Szintszám: földszintes, alápincézve.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: (?).
Megjegyzés: csak eredeti tömegét őrző, díseitől, tagozataitól már megfosztott, de település- és utcaképi szempontból fontos épület.

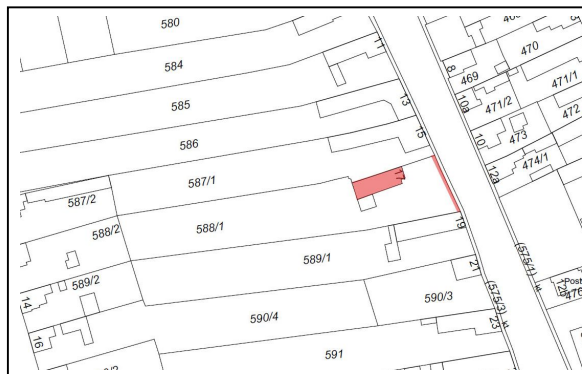
Műszaki állapot: megfelelő.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzatképzés és tagozatrendszer visszaállítása.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alá helyezése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 17.
(hrsz.: 588/1)

Beépítés jellege: Mély előkert mögött épült, oldalhatáros (fésűs) beépítésű épület, utcavonalra merőleges tömegképzéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: historizáló szecsesz-sziós.

Megjegyzés: a mély előkert mögött épült lakóháznak csak markáns falazott kerítése és nagykapuja jelenik meg a település- és utcaképben.

Műszaki állapot: megfelelő.

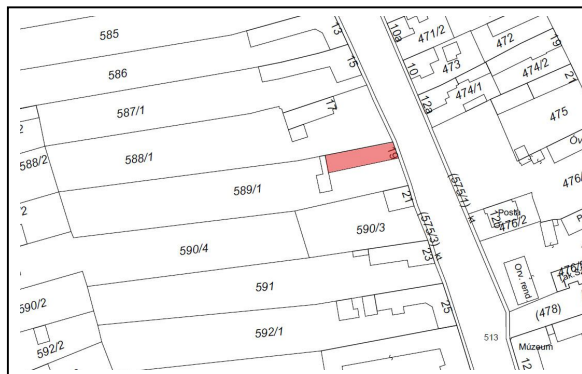
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző fölüújítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 19.
(hrsz.: 589/1)

Beépítés jellege: utcafrontos,
oldalhatáros (fésűs) beépítésű épület,
utcavonalra merőleges tömegképzéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első
harmada.

Jellemző stílus: „népi”.

Megjegyzés: a pilaszterekkel tagolt
homlokzatú, kifelé nyíló ablakkal
rendelkező ház vakolatát
eltávolították, díszével egyetemben.
Harmonikus arányait, tömegét még
„lecsupaszítva” is őrzi.

Műszaki állapot: megfelelő.

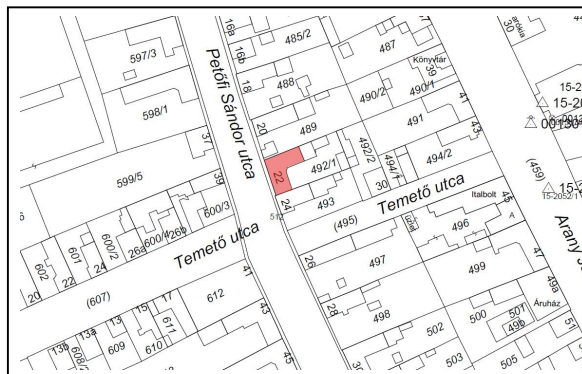
**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** vakolatának és
tagozatrendszerének visszaállítása
szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 22.
(hrsz.: 492/1)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: a XX. század első harmada.
Jellemző stílus: historizáló (?).
Megjegyzés: fennmaradt részletei (párkány) alapján valaha gazdagon díszített homlokzata lehetett. Tagozatait mára elpusztították, ablakrendszerét átalakították.

Műszaki állapot: jó.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti homlokzat- és nyílásrendszer visszaállítása.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V2) alatt áll.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 25.
(hrsz.: 592/1)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: 1910.
Jellemző stílus: historizáló eklektika.
Megjegyzés: eredeti állapotában fennmaradt nagygazda ház cizellált neoreneszánsz, neobarokkos tagozatrendszerrel. Az épületplasztikai díszítés több egyedi helyi elemet is tartalmaz (kapu feletti egyházi szimbólumok, pl. horgony – remény).

Műszaki állapot: jó.

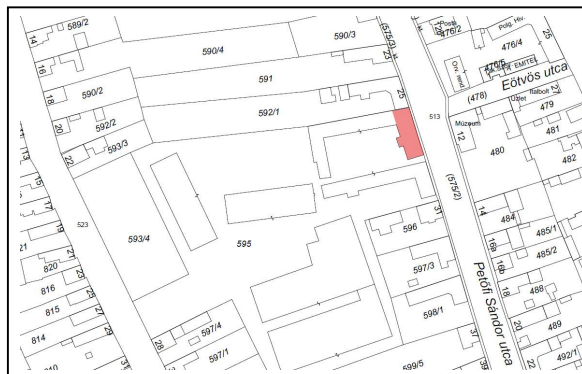
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot megőrzése szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése feltétlenül indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 27.
(hrsz.: 595)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: irodaház (Mogyi Kft.).

Szintszám: földszintes, alápincézve.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: kései historizmus.

Megjegyzés: közel eredeti állapotában fennmaradt nagygazda ház kissé száraz kései historikus tagozatrendszerrel, részletekkel.

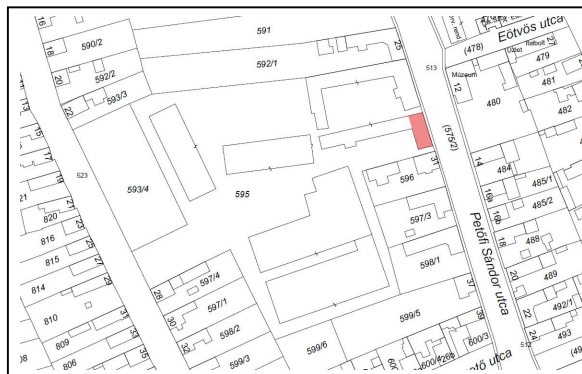
Műszaki állapot: jó.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot megőrzése szükséges a nyílások osztásának visszaállításával.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 29.
(hrsz.: 595)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: irodaház (Mogyi Kft.).
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első harmada.
Jellemző stílus: historizáló eklektika.
Megjegyzés: közel eredeti állapotában fennmaradt nagygazda ház kissé száraz (valószínűleg már leegyszerűsített) kései historikus tagozatrendszerrel, részletekkel.

Műszaki állapot: jó.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot megőrzése szükséges a nyílások osztásának visszaállításával.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 32.
(hrsz.: 503)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: „népi” (?).

Megjegyzés: csak tömegében eredeti állapotában megmaradt „lopott” tornácos ház, falazott kerítésével. Homlokzatát már lecsupaszították, védeltsége ellenére minden értékétől megfosztották a közelmúltban.

Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: elrontott eredeti homlokzatrendszerének visszaállítása.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V3) alatt áll. Értékeinek pusztulása miatt védeltségének törlése javasolható.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 34.
(hrsz.: 504)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: 190....

Jellemző stílus: historizáló eklektika.

Megjegyzés: eredeti állapotában fennmaradt nagygazda ház rendkívül cizellált neoreneszánsz, neobarokkos tagozatrendszerrel. Az épületplasztikai díszítés több egyedi helyi elemet is tartalmaz (kapu feletti egyházi szimbólumok, pl. horgony – remény, szántó-vető az ablakok fölött).

Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot megőrzése szükséges az elrontott műanyag nyílászárók cseréjével.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 43.
(hrsz.: 613)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első évtizede.

Jellemző stílus: historizáló eklektika.

Megjegyzés: eredeti állapotában fennmaradt nagygazda ház rendkívül cizellált neoreneszánsz tagozatrendszerrel. Az épületplasztikai díszítés több egyedi helyi elemet is tartalmaz. Utcafrontján jellegzetes „házikápolna” ajtaja nyílik.

Műszaki állapot: jó.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot megőrzése szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V3) alatt áll. A minden homlokzati elemében és részletében fennmaradt „kápolnás” ház V1 kategóriába sorolása indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 50.
(hrsz.: 522)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: historizmus.

Megjegyzés: jellegzetes tömegű ház. Kapuja nívós neoreneszánsz asztalosszerkezet, feltételezhető ez alapján, hogy homlokzata valaha tagoltabb volt.

Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot megőrzése szükséges a hihetetlenül igénytelen villanyóra takarásával.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 53.
(hrsz.: 624)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: historizmus.

Megjegyzés: Eredeti tömegét őrző ház. Egyes részletei (párkány, tetőszellőzők) feltételezhető, hogy homlokzata valaha tagoltabb volt.

Műszaki állapot: jó.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot megőrzése szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V3) alatt áll, de fennmaradt tömege alapján V2 kategóriába sorolandó.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 55.
(hrsz.: 628)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: 1908.

Jellemző stílus: historizáló eklektika.

Megjegyzés: eredeti állapotában fennmaradt nagygazda ház rendkívül cizellált neoreneszánsz, neobarokkos tagozatrendszerrel. Az épületplasztikai díszítés több egyedi helyi elemet is tartalmaz (kapu feletti egyházi szimbólumok, pl. horgony – remény).

Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző följújítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V3) alatt áll. A minden homlokzati elemében és részletében fennmaradt ház V1 kategóriába sorolása indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 56.
(hrsz.: 527)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú (oldalhatáros) épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: historizáló-eklektika.

Megjegyzés: jellegzetes tömegű ház.

Eklektikus neoreneszánsz homlokzattagolásának jelentős része fennmaradt egyedi motívumokkal.

Védettsége dacára téglával burkolták tagozatainak egy részét.

Műszaki állapot: jó.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eklektikus homlokzathoz kevésbé illő nyerstégla burkolat eltávolítása.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 59.
(hrsz.: 633)

Beépítés jellege: utcafrontos, oldalhatáros (hézagosan zárt) beépítésű épület, utcavonalra párhuzamos tömegképzéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: historizáló „népi” elemekkel.

Megjegyzés: Tömegét, harmonikus arányait, díszítéseit is őrzi napjainkig. A házhoz markáns falazott kerítés és nagykapu csatlakozik.

Műszaki állapot: megfelelő.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: harsány színének csendesítése, utólagos redőnyök eltávolítása, ablakosztás visszaállítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 63.
(hatsz.: 635)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: 1909.

Jellemző stílus: historizáló eklektika.

Megjegyzés: eredeti állapotában fennmaradt nagygazda ház rendkívül cizellált neoreneszánsz, neobarokkos tagozatrendszerrel. Az épületplasztikai díszítés több egyedi helyi elemet is tartalmaz (kapu feletti egyházi szimbólumok, pl. horgony – remény).

Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző fölüújítása szükséges a nyílászárók osztásának visszaállításával.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése feltétlenül indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 69.
(hrsz.: 644)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, falazott kerítéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: „népi”.

Megjegyzés: jellegzetes csávolyi épülettípus emléke, ahol toldott tornácos házhoz csatlakozik a falazott utcai kerítés, benne a monumentális nagykapuval. Tömegében eredeti állapotában maradt ház, igényesen felújítva.

Műszaki állapot: jó.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: jelenlegi állapot fenntartása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 71.
(hrsz.: 645)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, falazott kerítéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: „népi”.

Megjegyzés: toldott tornácos, aszimmetrikus tömegű házhoz csatlakozik a falazott utcai kerítés. Tömegében eredeti állapotában maradt ház, igényesen felújítva.

Műszaki állapot: jó.

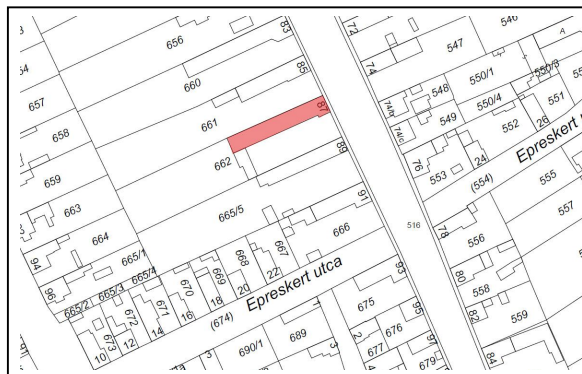
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: jelenlegi állapot fenntartása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 87.
(hrsz.: 662)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, falazott kerítéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XIX-XX. század fordulója.

Jellemző stílus: „népi” klasszicizáló.

Megjegyzés: jellegzetes csávolyi épülettípus emléke, ahol toldott tornácos házhoz csatlakozik a falazott utcai kerítés, benne a monumentális nagykapuval. Tömegében és részleteiben eredeti állapotában maradt ház, levert vakolattal.

Műszaki állapot: közepes.

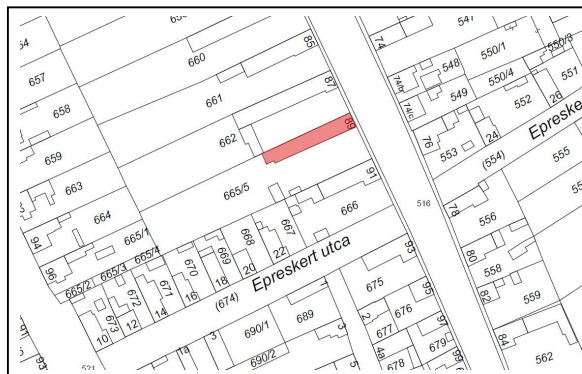
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: vakolt felületek visszaállítása, konvektor eltávolítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 89.
(hrsz.: 665/5)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, falazott kerítéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XIX-XX. század fordulója.

Jellemző stílus: „népi”.

Megjegyzés: jellegzetes csávolyi épülettípus emléke, ahol toldott tornácos házhoz csatlakozik a falazott utcai kerítés, benne a monumentális nagykapuval. Tömegében és részleteiben eredeti állapotában maradt ház.

Műszaki állapot: közepes.

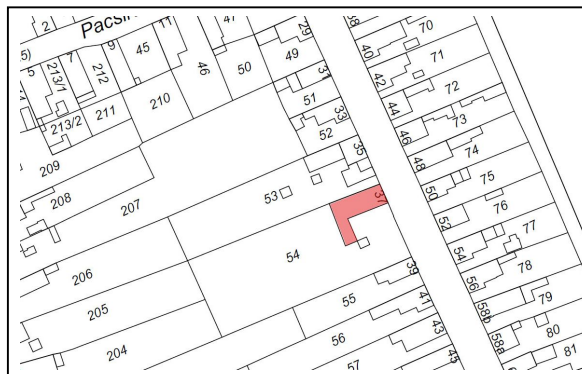
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: vakolt felületek visszaállítása, értékőrző följújtása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

SZÉCHENYI ISTVÁN UTCA 37.
(hrsz.: 54)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló
épület, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.
Rendeltetés: lakóház.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: XX. század első
harmada.
Jellemző stílus: art deco (kései
szecesszió).
Megjegyzés: Tömegében és
részleteiben eredeti állapotában
maradt ház a faluban több helyen is
előforduló motívumokkal.

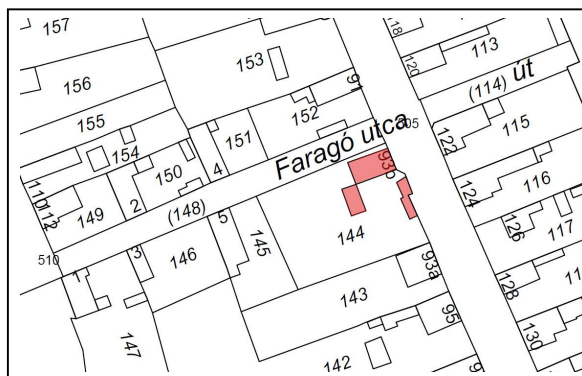
Műszaki állapot: közepes.

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** értékőrző
főljújtása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

SZÉCHENYI ISTVÁN UTCA 93/B.
(hrsz.: 144)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, melléképületekkel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: historizáló.

Megjegyzés: Tömegében és részleteiben, melléképületeivel együtt eredeti állapotában maradt ház.

Műszaki állapot: rossz, sürgős beavatkozásra vár.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző förlújítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V3) alatt áll. A minden homlokzati elemében és részletében fennmaradt ház V1 kategóriába sorolása indokolt.

SZENT ISTVÁN UTCA 12.
(hrsz.: 869)

Beépítés jellege: Utcafrontos,
oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló
épület, utcavonalra merőleges tömeggel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első
harmada.

Jellemző stílus: „népi”, (szecessziós
hatásokkal).

Megjegyzés: Tömegében és
részleteiben eredeti állapotában
maradt ház, jellegzetes nagykapuval
és falazott kerítéssel.

Műszaki állapot: jó.

**Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi
érték kibontakoztatására:** jelenlegi állapot
fenntartása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

SZENT ISTVÁN UTCA 40.
(hrsz.: 828)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, falazott kerítéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XIX-XX. század fordulója.

Jellemző stílus: „népi”.

Megjegyzés: Tömegében és részleteiben eredeti állapotában maradt ház. Épületplasztikai díszítése a helyi építőkéltúra archaikus rétegének emléke.

Műszaki állapot: rossz, sürgős beavatkozásra vár.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző förlújítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.

SZENT ISTVÁN UTCA 47.
(hrsz.: 794)

Beépítés jellege: A községi temető súlypontjában, a Temetői utca tengelyében telepített kálvária végpontján épült szabadonálló kápolna.



Megnevezés: Szent Mihály temetőkápolna és kálvária.

Rendeltetés: kápolna (ravatalozó).

Szintszám: földszintes, tornya kétemeletes.

Jellemző datálás: 1929.

Jellemző stílus: art deco.

Megjegyzés: Állítólag itáliai minta alapján tervezte Kóbor Ferenc a négy saroktornyos kápolnát Fritz József megbízásából, hősi halált halt fia emlékére.

Műszaki állapot: megfelelő.

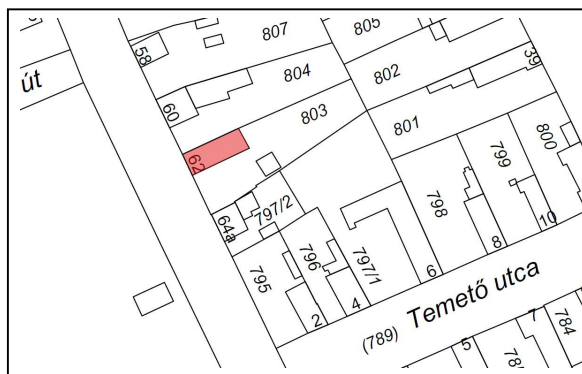
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző fölüljítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll. A kápolna építészeti együttesének részét képezi a kálvária és feszület is.

SZENT ISTVÁN UTCA 62.
(hrsz.: 803)

Beépítés jellege: Utcafrontos, oldalhatáros (fésűs) beépítésben álló épület, utcavonalra merőleges tömeggel, falazott kerítéssel.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XIX-XX. század fordulója.

Jellemző stílus: „népi”.

Megjegyzés: A legszebb állapotban megmaradt népies barokk oromzatú ház. Homlokzatát rendkívül igénytelenül átépítették 2021. folyamán.

Műszaki állapot: rossz.

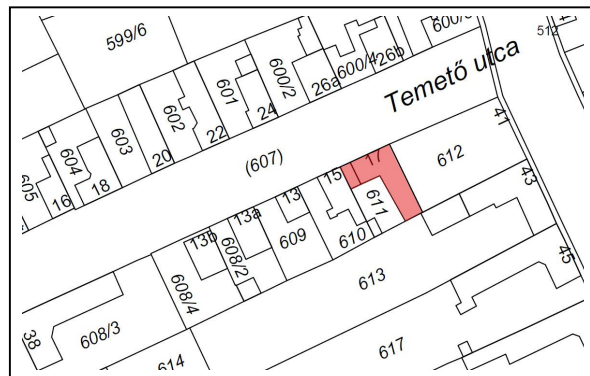
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: eredeti homlokzatának visszaállítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V3) alá helyezése indokolt népies barokk oromzata okán.

TEMETŐ UTCA 17.
(hrsz.: 611)

Beépítés jellege: Utcafrontos, zárt sorú szárazkapus épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: historizmus (?).

Megjegyzés: Eredeti tömegét őrző ház. Egyes részletei (kapu keresztgerendája) feltételezhető, hogy homlokzata valaha tagoltabb volt, de a XX. század közepe táján lecsupaszították.

Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot megőrzése szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll, de átalakított homlokzata és fennmaradt tömege alapján V2 kategóriába sorolandó.

TEMETŐ UTCA 18.
(hrsz.: 604)

Beépítés jellege: Utcafrontos, hézagosan zárt sorú épület, utcavonallal párhuzamos tömegképzéssel, udvari szárnyal.



Megnevezés: gazdaház.

Rendeltetés: lakóház.

Szintszám: földszintes.

Jellemző datálás: XX. század első harmada.

Jellemző stílus: historizmus (?).

Megjegyzés: a közelmúltban (2020-2021.) átalakították homlokzatát, védetségére dacára értékeitől barbár módon megfosztották.

Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: az eredeti állapot visszaállítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alatt áll, de tönkretett homlokzata és fennmaradt tömege alapján V2 kategóriába sorolandó.

KÜLTERÜLET, CSÁVOLYI-SZŐLŐK, VODICA
(hrs.: 0225/4)

Beépítés jellege: Szabadonálló épületek és építmények (kápolna, remetelak, szoborkápolnák, fészület) együttese.



Megnevezés: Vodica Segítő Szűz kápolna.
Rendeltetés: Mária-kegyhely.
Szintszám: földszintes.
Jellemző datálás: a kápolna 1874-ben, a szoborkápolnák 1904-ben épültek.
Jellemző stílus: népies barokk.
Megjegyzés: a jellegzetes lokális hatókörű bácskai búcsújáróhelyek egyike, melyek szentkutak mellett alakultak ki, innen elnevezésük: Vodica (vizecske). A kegyhely története 1748-ig nyúlik vissza.

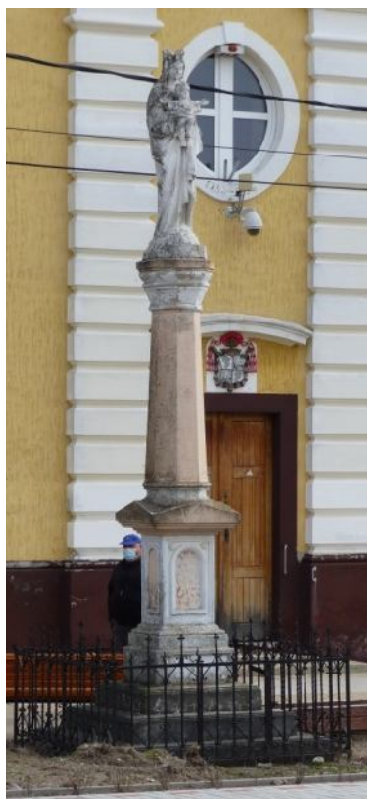
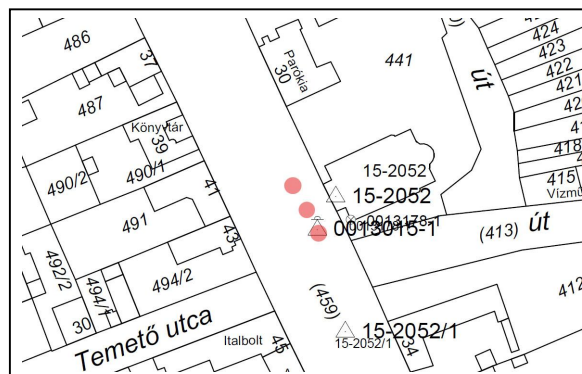
Műszaki állapot: közepes.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: értékőrző felújítása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alatt áll.

**ARANY JÁNOS UTCA
R.K. TEMPLOM ELŐTERE**
(hrsz.: 515)

Beépítés jellege: A templom előtti közterületen álló vallásos tárgyú műalkotások.



Megnevezés: Szentháromság-szobor, Immaculata-szobor, feszület.

Rendeltetés: köztéri műalkotások.

Szintszám: -

Jellemző datálás: valószínűleg a XIX. század folyamán emelték az emlékműveket.

Jellemző stílus: barokk jellegű és historizáló alkotások.

Megjegyzés: a Szentháromság oszlop a közelmúltban került jelenlegi helyére. A plébánia és a templom épületével szakrális együtttest alkotnak.

Műszaki állapot: közepes.

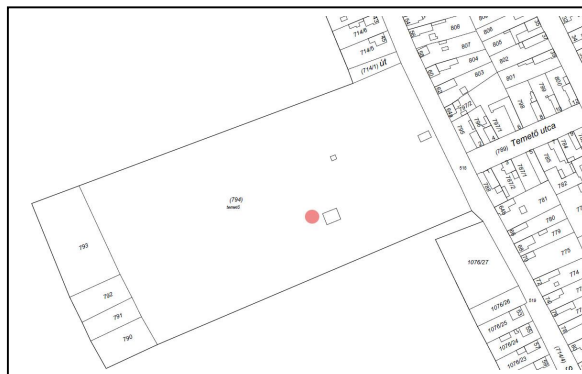
Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a jelenlegi állapot fenntartása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:

Helyi védelem (V1) alá helyezésük indokolt.

**SZENT ISTVÁN UTCA 47. – TEMETŐ
PIETA
(hrsz.: 794)**

Beépítés jellege: A közösségi temető kápolnája mögött álló szobor.



Megnevezés: Pietà.
Rendeltetés: műalkotás.
Szintszám: -
Jellemző datálás: 1855.
Jellemző stílus: kései népies barokk.
Megjegyzés: a kolerajárvány emlékére állított színezett mészkőszobor újabb posztamensen. A halott Jézust ölében tartó Mária szoborkompozíciója (Pietà).

Műszaki állapot: rossz.

Javasolt műszaki beavatkozás az örökségi érték kibontakoztatására: a műtárgy szakszerű restaurálása szükséges.

Örökségvédelmi státusz:
Helyi védelem (V1) alá helyezése indokolt.